~~S. 7114.~~
~~114~~

CONVORBIRE

Entre un tata si entre fiiul lui

ASUPR'A LIMBEI SI LITERELOR ROMANESCI

(Ачеastъ Конворбіре este tiпърitъ ка adaos ла Календаріꙋл Бꙋковінеĭ пentрꙋ апꙋл 1850; ꙟпsъ din ꙟntѫмпларе ꙟntѫрziindꙋ-se, aꙋ pemas пe aпiпatъ ачелꙋіа-шĭ.)

EX LIBRIS CONSTANTIN DEMETRII STURZA

de

Arune Pumnulŭ

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

Cernauti,
Ꙟп Тіпографіа лꙋĭ Ioan Екхаpdt ші фіĭꙋ.

1850.

BIBLIOTECA
ACADEMIEI
ROMÂNE

КОNВОРБIРЕ

entre un tata si'ntre fiiul lui

asȣпра лiмбеї шi лiтерелор ромѫнештї.

Tatъл. Прекȣm въd фiiȣле! din челе doъ skpisopǐ din ȣртъ, че mi ле-аǐ tpimes, воǐ нȣ skpieцǐ maǐ мȣлт кȣ бȣкǐ de челе ромѫнештǐ, чi кȣ de челе лъtinештǐ?

Фiiȣл. Eptape amatȣл (iȣбitȣл) meȣ tatъ! къ нȣ штiȣ че ва sъ, ziкъ бȣкǐ ромѫнештǐ шi лъtinештǐ Eȣ штiȣ, прекȣm am ꙟвъцat ꙟn est an, къ sѫnt бȣкǐ seaȣ sлове чiрiлiче шi лiтере pomane.

T. Dap челе din кърцiле noastpe, шi челеа, штiї tȣ, кȣ каре жцǐ skpiȣ eȣ tot de a ȣna нȣ sѫnt бȣкǐ ромѫнештǐ? шi челе din кърцiле лъtinештǐ нȣ sѫnt бȣкǐ лъtinештǐ? — eatъ dapъ, къ sѫnt!

Ф. Adeвърat, къ шi кърцiле ромѫнештǐ шi челе лъtinештǐ sѫnt tiпърite кȣ niште semne, ꙟnsъ шi ȣнеле шi алтеле нȣ se нȣmesk, нiчi бȣкǐ ромѫнештǐ, нiчǐ лъtinештi: чi челе din кърцiле ромѫнештǐ se кieamъ бȣкǐ seaȣ sлове чiрiлiче, аша нȣmite deла пърintеле Чiрiл, каре ле-аȣ формat, eap челе din кърцiле лъtinештǐ, фрѫнчештǐ, itълienештǐ, sпъnештǐ, шi din ȣнеле ромѫнештǐ, se кiamъ лiтере pomane.

T. De, кieme-se, кȣm s'op кiema, нȣ не пасъ, eȣ вреȣ нȣmaǐ sъ ziк, къ, кȣm mi se паре, воǐ акȣm нȣ skpieцǐ maǐ мȣлт кȣ sлове чiрiлiче, — кȣm ле нȣmештǐ, — чi кȣ лiтере ромѫне?

Ф. аша este! tinepimea ромѫнъ, нȣ нȣmaǐ de aiчǐ din цeapa noastpъ, чi din toate церiле, не ȣnde se афлъ sȣфлet de Ромѫни, шi-аȣ пропȣs sъ нȣ maǐ skpiъ кȣ бȣкǐ stpъine, чi кȣ лiтереле sале пропрiе ромѫне!

T. Шi de че ачeastъ ꙟnnoitȣpъ?

Ф. Dap domnia ta de че цi-аǐ фъкȣt хаinъ ноȣъ, шi нȣ maǐ порцǐ чеа векiъ, toatъ рȣпtъ? шi апоǐ кѫnd цi-аȣ adȣs'o кpoitopiȣл, de че ǐ-аǐ dat'o eap ꙟнапоǐ ка sъ-ǐ maǐ факъ нȣ mtiȣ че?

T. Eȣ mǐ-am фъкȣt хаinъ ноȣъ, пentpȣ къ чееалалтъ epa toatъ рȣпtъ акȣm, апоǐ doapъ нȣ o sъ es ꙟntpe oamenǐ кȣ besminte aшiа рȣпte, къ-ǐ рȣшine, eap чеа ноȣъ, кѫnd mi o adȣse, ǐ-am dat'o eap ꙟнапоǐ, ка sъ o ꙟndpепte, пentpȣ къ o фъкȣse ръȣ, аша кѫt toatъ beniа ꙟndъpъпt шi mъ ꙟmпedikam ꙟn ea кѫnd dam sъ mepг, апоǐ besmѫntȣл tpeбȣe sъ фiъ фъкȣt dȣпъ tpȣп, аша кѫt tpȣпȣл sъ se поatъ miшка neжmпedeкat ꙟn ел. Da че ape de a фаче хаina шi бȣкiле?

Ф. Eatъ че: пpeкȣm domnia ta aǐ лъпъdat хаina рȣпtъ шi цi-аǐ фъкȣt ноȣъ: аша noǐ лъпъdъm бȣкiле чiрiлiче шi лȣъm алте лiтетере pomane ноȣе, пentpȣ къ челе чiрiлiче sѫnt рȣпte пentpȣ лiмба noastpъ; шi прекȣm хаina ръȣ фъкȣtъ te ꙟmпedika se нȣ поцǐ ꙟмбла: аша бȣкiле чiрiлiче нȣ sѫnt фъкȣte dȣпъ tpȣпȣл шi фiреа лiмбеї noastpe, шi пentpȣ ачееа o ꙟmпedikъ ꙟn dezволtapea шi ꙟn флорiреа eї, шi пentpȣ ачееа ле-am лъпъdat шi am релȣat лiтереле pomane, каре sѫnt фъкȣte dȣпъ tpȣпȣл шi фiреа лiмбеї noastpe чеї pomane!

T. Sъ фіъ орĭ кꙋm фъкꙋte dꙋпъ фіреа лімбеĭ noastpe, кꙋm zічĭ: totꙋшĭ n'ap тpeбꙋĭ пъpъsite бꙋкіле, пentpꙋ къ къ бꙋкі чіріліче ne-am пomenit поĭ, кꙋ бꙋкĭ чіріліче аꙋ skpis stpъбꙋniĭ nostpi, шi кꙋ бꙋкĭ чіріліче sѫnt tinъpite къpцiле noastpe челе sфinte: шi пentpꙋ ачееа de am пъpъsi поĭ бꙋкіле чіріліче, am печinsti пе stpъбꙋniĭ nostpi, ба doapъ ne-am пъpъsi шi sфѫnta кpedinцъ, апоĭ ачееа ap фi totꙋшi пъкat.!

Ф. Шi аша цi se пape domnieĭ tале, къ поĭ am печinsti пе stpъбꙋnii nostpi, deaкъ am пъpъsi вpe ꙋn лꙋкpꙋ pemas поъ dела eĭ, кіар шi кѫnd ap фi акъцat ачела de eĭ пꙋmaĭ пpin валꙋpiле пефеpiчipeĭ шi пpin але фаталітъцілор тѫмпꙋpiлор?

T. Аша este! шi ачеаsta пꙋ mi о веĭ пꙋté disпꙋta!

Ф. Шi пѫпъ ла каpe sекꙋл (веак) пꙋmepĭ domnia ta пе stpъбꙋniĭ nostpi, ꙟn контpa къpоpa am пъкътꙋi, пъpъsind лꙋкpꙋpiле че пе-аꙋ pemas dела eĭ?

T. Пѫпъ ла opĭ каpe, шi, deaкъ вpeĭ. кіар шi пѫпъ ла stpъбꙋпꙋл Adam!

Ф. Deaкъ este ашia, atꙋпчĭ пꙋ шtiꙋ каpe se ва пꙋte mѫntꙋi dintpe oameniĭ de aкꙋm; къчĭ deaкъ ap фi пъкat a skimба чева din челе апꙋкate dела stpъбꙋniĭ nostpi: atꙋпчĭ este пъкat a пꙋpta хаіпе, пълъpiĭ, ꙟпкълцъminte mi алте вesminte, пentpꙋ къ stpъбꙋпꙋл nostpꙋ Adam, пpeкꙋm пе sпꙋпе skpintꙋpa, п'аꙋ фost ꙟmбpъкat кꙋ вesminte de estea; atꙋпчĭ ap фi пъкat a skpie opĭ кꙋ бꙋкĭ чіріліче opĭ кꙋ літеpe pomane, ap фi пъкat a вopбĭ pomѫneшte, цepmъneшte, фpѫпчeшte, лъtineшte, ꙋпгꙋpeшte, ш. а. ба ap фi пъкat кіар шi a фi кpestin, шi a чеti sфѫnta skpintꙋpъ, пentpꙋ къ stpъбꙋпꙋл Adam пічĭ аꙋ шtiꙋt чева de бꙋкі seaꙋ de літеpe, пічĭ de лімба pomѫпъ, цеpmanъ, фpѫпчeaskъ, лъtinъ, пічĭ de кpestinъtate пічĭ de skpintꙋpъ; atꙋпчĭ ap фi пъкat, ка ꙋп пагѫп sъ se факъ кpestin, пentpꙋ къ ap пъpъsi кpedinцa пъгѫпъ, чел maĭ skꙋmп лꙋкpꙋ, че ĭ-аꙋ pemas лꙋĭ dела stpъбꙋnĭ: eatъ ꙋnde ese zisa domnieĭ tале, къ п'ap фi eptat a фаче вpe о ꙟпnoitꙋpъ, чĭ a se цiпe de челе апꙋкate dела пъpiнцĭ, ка opбꙋл de гapd!

T. Deaкъ ле веĭ лꙋа toate ашia пpin тpeгꙋл, шi веĭ ꙟntoptoka ziseле кꙋmꙋ-цĭ плаче: atꙋпчĭ, вezĭ віпе, къ-цĭ ва eшi лꙋкpꙋл кꙋm вpeĭ; чĭ кꙋm sъ пе пъpъsim поĭ dpaцiле de бꙋкĭ чіріліче, кꙋ каpe sѫnt tinъpite къpцiле noastpe челе sфinte din весеpікъ? аꙋ пꙋ пе вom пepde поĭ пpin ачееа шi sфѫnta кpedinцъ optodoksъ? къчĭ eꙋ ꙟпкъ am ꙟпвецat чева, тълцъшітъ чеpĭꙋлꙋĭ! шi шtiꙋ, къ літеpеле, каpe вpeцĭ воĭ sъ ле pелꙋацĭ, sѫnt бꙋкĭ лъtineшtĭ, пе каpe stpъбꙋniĭ nostpi ле-аꙋ лъпъdat. ка sъ пꙋ-шi пеаpdъ кpedinцa optꙋdoksъ, шi аꙋ лꙋat бꙋкіле чіріліче, кꙋ каpe skpiꙋ toцĭ optodoкшiĭ. шi tape віпе аꙋ фъкꙋt!

Ф. Dꙋmnezeꙋле sфinte! кѫtъ deosевipe ꙟntpe skoaла de кѫnd aĭ ꙟпвецat domnia ta amate Tatъ! шi ꙟntpe skoaла de astъzĭ! Domnia ta zічĭ къ кpedinцa dpeantъ seaꙋ optodoksъ, ap sta ꙟп бꙋкіле чіріліче, eꙋ ꙟпsъ ꙟпкъ ꙟпвецꙋ ꙟп skoaлъ destꙋл de optodoksъ, шi din ачееа шtiꙋ, къ кpъdinцa dpeantъ seaꙋ pелецiꙋпea este ꙟntemeiatъ ꙟп копшtiinцa seaꙋ ꙟп кꙋцetꙋл фiъ-къpꙋi om. шi пentpꙋ ачееа пpeкꙋm este копшtiinцa лꙋĭ: ашiа-ĭ este шi кpedinцa, de-ĭ este копшtiinцa лꙋminatъ, atꙋпчĭ шi кpedinцa seaꙋ pелецiꙋпea-i este лꙋminatъ шi кіаpъ, eap de-ĭ este копшtiinцa ꙟntꙋпeкatъ шi ꙟmt[illegible]ъ de пpежꙋdeцe: atꙋпчĭ кіар ашia este шi pелiцiꙋпea seaꙋ кpedinцa лꙋĭ ꙟntꙋп[illegible] шi плinъ de кpedinцъ deшeapтъ, — кpedinцa este dapъ ꙟntemeiatъ ꙟп копшtiinцъ, шi ꙟntp'ачееа se шi пъstpeazъ, eap кꙋ бꙋкіле п'apе пemіка de a фаче; шi ка sъ te копвiнцĭ maĭ deплin despe ачеаsta, ia aminte: аꙋ пꙋ skpiꙋ Гpeчiĭ кꙋ літеpe гpeчeшtĭ шi tot аꙋ о кpedinцъ кꙋ поĭ? аꙋ пꙋ skpiꙋ Фpѫпчiĭ, ꙟпглiĭ, Italiĭ, Полопiĭ, (Лешiĭ) Ꙋпгꙋpiĭ, Кpoaцiĭ кꙋ літеpe pomane, кꙋ каpe skpie шi Папа dела Poma, шi tot пꙋ sѫnt кꙋ toцiĭ de о кpedinцъ кꙋ папа? аꙋ пꙋ skpiꙋ Pꙋteniĭ кꙋ бꙋкі чіріліче, шi totꙋшi чеĭ ꙋniaцĭ пꙋ sѫnt de о кpedinцъ кꙋ sѫntꙋл Чipiл? аꙋ doapъ веĭ maĭ пꙋte zіче шi aкꙋm, къ кpedinцa чеа dpeantъ se пъstpeazъ пpin бꙋкіле чіріліче? чĭ ваĭ de кpedinцa, каpe ва фi ꙟntemeiatъ пе пiшte semпe moapte, ка бꙋкіле чіріліче! ачееа пꙋ ва mѫntꙋi пе пemine! пentpꙋ къ skpis este: „бꙋкіле пiep, sꙋфletꙋл este каpe dъ віeaцъ!"

Т. Eȣ ла ачestea nіче am кȣџetat пѫп'акȣm, кȣ toate къ sѫnt ашіа апроапе de noї; ші nȣ maї noate фі nічї ȣnъ ꙟndoeaлъ despre adeвърȣл, че-л spȣї; къ adeкъ кredinџa dreaптъ este ꙟntemeїatъ ꙟn копштіinџa omȣлȣї, ші n'аре nemiка de a фаче кȣ бȣкіле чіріліче; dap, прекȣm zічї, кredinџa n'аре de a фаче нічї кȣ літереле pomane, апої dapъ de че sъ лъпъдъм noї бȣкіле чіріліче, кȣ каре аȣ skpis stpъбȣnії nostpi? аȣ doapъ воі чеї de акȣm sъ фіџї maї ꙟвъџаџї, deкѫt аȣ фost ачеїа?

Ф. Eȣ n'am zis къ noї релȣъm літереле pomane, пentpȣ къ doapъ am воі sъ ꙟntemeїъm кredinџa dpeaптъ пе еле, чі din алтъ каȣsъ (прічіnъ) каре џі-о воїȣ spȣne чева maї tѫpziȣ. Ачі zік nȣmaї atѫta, къ noї ꙟnкъ nȣ пе ꙟnџелеџem despre бȣкіле чіріліче, къчї domnia ta крezї, къ stpъбȣnії nostpi аȣ skpis кȣ еле пentpȣ къ doapъ ле-ар фі фost dpaџї, seaȣ doapъ пentpȣ къ ашіа ар фі фost maї біne, deкѫt кȣ літере pomane. Eȣ ꙟnsъ штіȣ къ n'аȣ фost nічї ȣna, nічї nічї алта, чі еї аȣ фost adȣші nȣmaї прin ꙟmпреџіȣpъpi пеферічіїе ла ачеа. Maї ꙟntъіȣ воїȣ sъ-џі spȣїȣ ачеasta пе skȣpt, апої ꙟџї воїȣ spȣne ші пentpȣ че лъпъдъм noї бȣкіле чіріліче ші релȣъm літереле pomane.

Т. Ші de че аȣ skpis dapъ еї кȣ бȣкї чіріліче?

Ф. Askȣлte-ле istopia: бȣкіле чіріліче n'аȣ фost пе фаџа пъmѫntȣлȣї пѫnъ кътpъ anȣл 862 dȣпъ Xpistos. Atȣnчї se фъкȣ пърinteле Чіріл Арчіеpiskoп ꙟn Моравіа чеа mape (Кроаџіа de astъzї). Моравії n'аveaȣ пе atȣnчї ꙟnкъ nічї ȣn фелїȣ de skpisoape пропріъ, пentpȣ ачеа фоpmъ пърinteле Чіріл пentpȣ лімба sловеneaskъ бȣкіле, каре dела фоpmъtopiȣл лор se nȣmesk Чіріліче. Opi чіne noate вedé къ ачеле бȣкї nȣ sѫnt алта deкѫt літереле гречешті maї skimosite oape кѫтва, ла каре апої s'аȣ maї adaȣs ȣnеле, din каȣsъ, къ ꙟn лімба sловеneaskъ se a флаȣ nіште sȣnete, пentpȣ a кърора ꙟnsemnape nȣ se афла літере ꙟntpe челе гречешті. Eatъ dapъ къ бȣкіле чіріліче s'аȣ фъкȣt пentpȣ Sловеnї, ші nȣ пentpȣ Pomѫnї!

Т. Dap Pomѫnії кѫnd ле-аȣ лȣat maї ꙟntъїȣ. ші пentpȣ че?

Ф. Askȣлтъ eapъші istopia: Pomѫnії, stpъбȣnії nostpi, штії къ аȣ локȣit ꙟn Italia, пѫnъ кътpъ anȣл 105 dȣпъ Xpistos?

Т. Dap! ачеasta o штіȣ пpea біne.

Ф. Ші че кȣџеџї, oape stpъбȣnії nostpi sъ фіъ skpis чева пѫnъ аȣ фost ꙟn Italia?

Т. Bezї біne къ аȣ тpeбȣit sъ skpiъ.

Ф. Dap ꙟn че лімбъ вор фі skpis еї ші кȣ че літере? аȣ doapъ кȣ бȣкї чіріліче?

Т. Ба! кȣ бȣкі чіріліче n'аȣ nȣtȣt sъ skpie пе atȣnчї, пentpȣ къ ачелеа, прекȣm spȣseпї din istopie, sѫnt фоpmate кȣ 800 de anї maї tѫpziȣ, eap че se џine de лімбъ аȣ тpeбȣit sъ skpie ꙟn лімба, каре ле ера кȣnoskȣtъ, къ ꙟn лімбъ пекȣnoskȣtъ nȣ noate чіnева nічї skpie nічї ворбі.

Ф. Ші че лімбъ аȣ ворбіt stpъбȣnії nostpi пе atȣnчї?

Т. Eȣ кpeđ къ вор фі ворбіt лъtineште.

Ф. Dap astъzї кȣm ворбesk?

Т. Astъzї, прекȣm веdem, ворбesk pomѫneште.

Ф. Кѫnd ші ȣnde аȣ ꙟnвеtat Pomѫnії a ворбі лімба лъtineaskъ, ші аȣ ꙟnчеnȣt a ворбі лімба domѫneaskъ?

Т. Локȣл, ȣnde? ші tѫmпȣл, кѫnd? s'аȣ ꙟntѫmплат ачеasta, nȣ џі-л пot spȣne; dap atѫta штіȣ, прекȣm spȣn toџї ꙟnвеџаџії, къ лімба pomѫneaskъ este фііка лімбеї лъtineшті, devї deaкъ este фііка челеї лъtineшті: atȣnчї тpeбȣe Pomѫnії sъ фіъ ворбіt maї ꙟntъіȣ лъtineште, ші апої пе ꙟnчеt ші-аȣ skimбat лімба пѫnъ аȣ фъкȣt'o кȣm o веdem astъzї.

Ф. Adeвъpat къ тpeбȣe sъ se mipe omȣл, кȣm o пъpepe ашіа фъpъ temeїȣ ші ръtъчітъ аȣ nȣtȣt npinde ръdъчіne ашіа adѫnче ꙟn капȣл mȣлџimeї. Къчї deaкъ s'ар фі фъкȣt лімба pomѫneaskъ din чеа лъtineaskъ: atȣnчї ачеasta ар фі тpeбȣit sъ se ꙟntѫmпле ȣnde-ва oape кѫndва, ші ꙟn oape че mod; ші пѫnъ кѫnd nȣ nȣtem аръta ȣnde?

кѫnd? ші ꙟn че mod s'аȣ пȣtȣt ꙟntѫmпла ачеа наштере а ȣneĭ лімбе dintр'алта? пȣ пȣtem ziче къ s'ар фі пъskȣt ȣna dintр'алта.

Т. Dар пȣ sѫnt челе маĭ мȣлте кȣвinte ромѫнештĭ asemene кȣ челе лътineштĭ, прекȣm: om = homo, кап = caput, фрȣnte = frons, пър = pilus, џеанъ = gena, окĭȣ = oculus, фаџъ = facies, nas = nasus, мȣstaџъ = mystax, dinte = dens, барбъ = barba, пепt = pectus, мѫнъ = manus, браџȣ = brachium, деџеt = digitus, ȣнгіъ = ungvis, вѫнъ = vena, sѫнџе = sangvis, карne = caro, os = os, мъдȣвъ = medulla, ш. а. еатъ омȣл ꙟntрег кȣ toate пърџіле лȣĭ ші ромѫнеште ші лътineште tot аша нȣmit! акȣm dаръ de ȣnde вine ачеа nesпȣsъ asemъnъtate ꙟntре ачeste доъ лімбе, деакъ чеа ромѫneaskъ н'ар фі пъskȣtъ din чеа лътineaskъ?

Ф, Ла ачestea se поate respȣnde пе skȣрt, adeкъ: ачеа маре asemъnъtate вine de аколо къ ачeste доъ лімбе sѫnt кȣmnate фоарte апроапе ȣna кȣ алта, апоĭ кѫt пentрȣ ꙟntребареа: „каре este мамъ, ші каре фіікъ?“ respȣnd пе skȣрt, къ лімба ромѫneaskъ este мама еар чеа лътineaskъ фііка.

Т. De o zisъ аша ꙟнкȣmetatъ trебȣе sъ rid.

Ф. Ба te рог askȣлтъ челе ȣрмътоаріе, ші atȣнчĭ stаȣ бȣн къ пȣ веĭ rіde. Мȣлџĭ крed къ алтȣл аȣ фоst попорȣл (пъчіȣnea) лътin ші алтȣл попорȣл (пъчіȣnea) ромѫn; ꙟnsъ фъръ temeĭȣ. Пentрȣ къ ꙟn istоріъ stъ skris, къ ȣn mik џinȣt din Italiа dела рiȣл Тiбрȣ sпре апȣs s'аȣ нȣmit Лаџіȣ, ші попорȣл, каре лъкȣіа ꙟn ачел џinȣt, s'аȣ нȣmit Лаtin. Акȣm лȣатȣ-ші-аȣ џinȣтȣл нȣмеле dела попор, seаȣ doаръ попорȣл s'аȣ нȣmit аша dела џinȣt, пȣ штiȣ, dар ачeasta пȣ фаче nimik ла лȣкрȣл nostрȣ, орĭ кȣm ва фі. Лаџіȣл аȣ stътȣt кȣ мȣлте sȣte de anĭ ші маĭ nainte de че s'ар фі zidit четатеа Рома: аша dаръ ші нȣмеле лътin аȣ фоst маĭ nainte декѫt нȣмеле ромѫн, еȣ zik нȣмеле аȣ фоst маĭ nainte еар пȣ попорȣл, пentрȣ къ попорȣл прекȣm вом веdé, аȣ фоst ȣнȣл ші ачелашĭ. Din фії реџілор (краілор) Лаџіȣлȣĭ, дȣпъ мȣлџĭ anĭ s'аȣ skȣлат ȣнȣл, анȣме Ромȣл, ші аȣ фъкȣt о четаte, кареа dела нȣмеле лȣĭ s'аȣ нȣmit Рома, каре stъ ꙟнкъ ші astъzĭ. ꙟn четатеа ачeasta ші-аȣ ашеzat реџії Лаџіȣлȣĭ tронȣл лор; ші дȣпъ ачееа попорȣл din Лаџіȣ dела нȣмеле Ромеĭ аȣ ꙟнчепȣt а se нȣмі: попорȣл Ромеĭ, seаȣ попорȣл Ромѫн: еатъ dаръ, къ кіар ачел попор, каре маĭ nainte se нȣміа лътin dела џinȣтȣл Лаџіȣ, акȣm se нȣмеште Ромѫн dела четатеа Рома, че џі se паре акȣm, аȣ алтȣл аȣ фоst попорȣл лътin, ші алтȣл чел ромѫн?

Т. Ба пȣ ꙟнtрȣ adeвър. Dаръ еȣ пȣ мъ пот ꙟмпъка кȣ ачееа, къ деакъ este попорȣл лътin ші чел ромѫн tot ȣнȣл, апоĭ de ȣnde вine къ sѫnt доъ лімбе diферите ȣна de алта, adeкъ лімбъ латinъ ші лімбъ ромѫнъ? аȣ doаръ ȣн попор поate авé доъ лімбе diферите ȣна de алта?

Ф. Ба ші маĭ мȣлте, къчĭ пȣ ведем поĭ кѫte лімбе diферите аȣ Џерманіĭ, къчĭ алтmintре ворбеште попорȣл Џерман din Аȣstріа, алтmintре чел din Saksonia, ші алтmintре чел din алте провinџе џермане, ші totȣшĭ пentрȣ ачееа sѫnt кȣ тоџiĭ ȣн попор џерман. Tot аша аȣ ші Itъліеніĭ de astъzĭ маĭ мȣлте лімбе dtферите ȣна de алта, ші totȣшĭ sѫnt кȣ тоџiĭ Itаліенĭ. ꙟнsъ sъ sпȣн de ȣnde аȣ веnit ші деферinџа (deosебіреа) лімбеĭ лътinе de чеа ромѫнъ. Попорȣл орĭ каре ворбеште лімба маĭ nainte de че о-ар skріe. Ба аȣ tрекȣt мȣлте sȣte de anĭ dела ꙟнчепȣтȣл ȣнеĭ лімбе пѫнъ аȣ ꙟнчепȣt чінева а о skріe, еsѫmплеле desпре ачeasta ворбеsk ші акȣm, къчĭ кѫte попоаръ sѫnt пре лȣме, каре ворбеsk, ꙟнsъ пȣ skріȣ ꙟн лімба лор, кіар ꙟнtре Ромѫні кѫџі sѫnt, карії пȣ штiȣ skріe. Апоĭ попорȣл штie ші ворбеште пȣмаĭ ачеле кȣвinте, каре semneазъ лȣкрȣріле, кȣ каре se окȣпъ ел. Кѫnd вор фі ꙟнчепȣt Лътiniĭ, stръбȣniĭ nostрі, а-ші skріe лімба маĭ ꙟнтъĭȣ, пȣ se штie, atѫтъ е adeвърат, прекȣm skріe Еȣtропіȣ ꙟн картеа 1, къ „ꙟмпъръџind Латin ꙟн Лаџіȣ аȣ ꙟndрептат лімба лътinъ.“ Лътin dаръ реџеле аȣ ꙟndрептат лімба лътinъ, ка sъ skріъ кȣ тоџiĭ ꙟнtр'о формъ: adeкъ ĭ-аȣ пȣs регȣле, дȣпъ каре sъ se skріъ. ꙟнвъџѫnd дȣпъ ачееа Лътiniĭ ꙟн декȣрsȣл тъмпȣрілор штiinџе, аȣ тrебȣit sъ формезе ꙟнкъ mȣлte кȣвinte шi форme, пentpȣ къ ла попор se афлъ de пърȣреа пȣмаї кȣвinтеле шi формеле прin каре ꙟшї semneазъ кȣпоштinцеле sале. Пе ꙟчеt dаръ Лътinії шї-аȣ формаt лімба sа чеа ꙟвецатъ din а попорȣлȣї пжпъ аȣ adȣs'о ла stареа ꙟп каре о ведем поï ꙟп кърціле лътinе ꙟвецате. Despре stрътȣtареа ачеаstа търtȣрisesк еаръшї skріеторії Лътinї шi Гречї, аша zіче Орацїȣ (епist. карt. II. в. 86 — 87) къ пе timпȣл лȣї пȣ se maї pot ꙟпцелеце версȣріле sърitоріале фъкȣte de Nȣma ал doiле реце ал Ромжпілор ꙟп опоареа zеілор артелор, ȣnde аре:

„Каре лаȣdъ акȣm версȣл sърitоріал ал лȣї Nȣma, шi ачееа,
Че пȣ пречепе, ка шi mine, s'ар лъȣdа, къ sinгȣр о штie.“

Аша skріе Полівїȣ (ꙟп карt. III. к. 22), къ пе tжmпȣл лȣї пȣ se maї поаte ꙟпцелеце ꙟnвоеала жпtъїа фъкȣtъ ꙟntре Картацinенї шi Романї sȣбt ꙟпtъїї копsȣлї Жȣлїȣ Брȣtȣ шi Маркȣ Орацїȣ din каȣsъ „къ лімба векїъ лътinъ аша este de diферitъ (deoseбitъ) de ачееа, че se ворбїа пе atȣнчї, кжt ȣпеле шi чеї maї ꙟпвецацї пȣmaї кȣ фоарtе mаре лȣаре aminte ле pot ꙟпцелеце.“ Dintpȣ'пчепȣt skріеаȣ кȣm ворбїаȣ, шї atȣнчї пȣ ера пічї о diферinцъ ꙟntре лімба skрisъ шi ꙟntре чееа че о ворбїаȣ, еар дȣпъ ачееа ꙟп лімба skрisъ s'аȣ depъртаt tot maї mȣлt de лімба че о ворбїа попорȣл, пжпъ че аȣ ажȣns кȣ еа аколо, ȣnde о ведем поï ꙟп кърціле лътinешti. Ꙟп ȣпеле формърї s'аȣ лȣаt Лътinії дȣпъ Гречї maї вжрtos ꙟп прівinца цепȣлȣї ал tреiле (genus neutrum), каре челелалте лімбе романiче пȣ-л аȣ, шi ꙟп прівinца adaȣцереї ȣпор літере ꙟп капеtȣл кȣвinтелор, прекȣm ла: кжmп, рам, фаг, карпin, лȣп, ȣрs, ш. а. аȣ adaȣs, дȣпъ Гречї, кжte ȣп s, шi аȣ фъкȣt: campus, ramus, fagus, carpinus, lupus, ursus, ш. а. Deчї лімба лътinъ попоралъ шi чеа skрisъ аȣ фost ꙟntрȣ'пчепȣt tot ȣпа; чеа попоралъ аȣ ремаs nestрътȣtатъ еар чеа skрisъ s'аȣ stрътȣтаt maї тжрziȣ, прin ȣрmаре лімба лътinеаskъ skрisъ чеа stрътȣтаtъ este maї tinеръ декжt чеа попоралъ, шi пъsкȣtъ din еа. Че ці se паре акȣm? este лімба лътinъ попоралъ seaȣ чеа ромжпеаskъ пъsкȣtъ din чеа лътinеаskъ skрisъ skimбатъ, seaȣ чеа лътinеаskъ skрisъ din чеа ромжпеаskъ? аȣ te ва maї ꙟпфла шi акȣm pisȣл de чееа че am zis?

Т, Ба пȣ ꙟntрȣ adевър! шi —

Ф. Nȣ zеȣ! da te рог askȣлтъ че абsȣрditаte este а креde къ лімба ромжпеаskъ ар фi пъsкȣtъ din чеа лътinеаskъ: поï штim къ попорȣл цертап din фiъ-каре провinцъ ворбеште о лімбъ diфърitъ de а челоралалте провinце, шi totȣшї Цертапїї skрiȣ кȣ toцїї пȣmaї о лімбъ цертапъ, каре se zіче ꙟпвецатъ; акȣm sпȣпе-mї „este лімба цертапъ ꙟпвецатъ пъsкȣtъ din лімбеле, че ле ворбеште попорȣл цертап ꙟп diферitеле провinце, seaȣ dоаръ лімбеле попорȣлȣї sжnt пъsкȣte din чеа ꙟпвъцатъ?“

Т. Лімба попорȣлȣї пȣ поаte фi пъsкȣtъ din чеа ꙟпвецатъ, чел пȣцin ꙟп ꙟntрегȣл, пentpȣ къ попорȣл аȣ ворбit de кжnd лȣmеа, еар лімба чеа ꙟпвецатъ este абїа de вро доъ tреї sȣte de anї, шi este форматъ din tоаte лімбеле попорȣлȣї цертап.

Ф. Кїар аша вezї, шi лімба попорȣлȣї лътin. а stръбȣпілор nostрi, s'аȣ ворбit de еї de кжnd лȣmеа, еар лімба лътinъ ꙟпвъцатъ s'аȣ формаt din а попорȣлȣї пȣmaї maї тжрziȣ. Пentpȣ ачееа прекȣm ар фi абsȣрd а zіче, къ лімбеле попорȣлȣї цертап din diферitеле прівinце sжnt пъsкȣte din чеа цертапъ ꙟпвецатъ: кїар ашїа este de абsȣрd а креde, къ лімба ромъпеаskъ este пъsкȣtъ din чеа лътinъ ꙟпвъцатъ (класiкъ). Прin ȣрmаре чеї че deдȣк кȣвinтеле ромжпешti de ла челе лътinешti, sпре esжmплȣ: лemn, semn, mжпъ, sжnце, фрȣnte, кап, ш. а. de ла: lignum, signum, manus, sangvis, frons, caput, ш. а. ачеїа пȣ штiȣ че фак, пentpȣ къ ачеаstа кїар atжta ар ꙟпsemnа, ка шi кжnd ар zіче чinева къ еȣ sжnt tatъл domnieї tале amate tatъ! шi domnia ta фiiȣл meȣ Дȣпъ ачеstea креd къ штiї кȣm s'аȣ ꙟпtжmплат, de пъчїȣпеа лътinъ seaȣ ромжпъ аȣ авȣt доъ seaȣ dоаръ шi maї mȣлte лімбе diферitе ȣпа de алta: adекъ ачеаstа кїар ашїа аȣ фost, прекȣm este шi ла Цертапї ꙟп прівinца лімбеї попорȣлȣї шi ачелеї ꙟпвецате.

Т. Ачеаstа о кȣпоsк акȣm, шi nime se ва пȣte ꙟndoi maї mȣлt despре adевърȣл про-

пꙋs. Ꙟnsъ кꙋ toate ачestea amate фiĭꙋле! еꙋ mъ sфiesk atѫt a пъstрa ачest adeвър пеn-
трꙋ mine, кѫt шi а-л deskoперi алтора; пentрꙋ къ пꙋ vezĭ tꙋ къ лimба noastрь пꙋ аре
кꙋвinte кiар пentрꙋ toate кꙋцetъриле, niче фоарте кiар пentрꙋ toate рефериnцеле de кꙋце-
търĭ, deчĭ ачелеа ар tрeбꙋi sъ ле ꙟmпрꙋmꙋtъm dела лimба лъtineaskъ, пentрꙋ къ кꙋ ачееа
este лimба noastръ кꙋmnatъ maĭ deaпроапе: ꙟnsъ кꙋm вom пꙋté noĭ ꙟmпрꙋmꙋta dела ачееа,
deакъ пꙋ вom ziче къ еа е mama лimбeĭ noastре? аŭ doaръ поате ꙟmпрꙋmꙋta mama dела фiiка sa?

Ф. Шi de че пꙋ? deакъ вom къꙋta noĭ ла ꙟnцелесꙋл ꙟmпрꙋmꙋtърeĭ: atꙋnчĭ афлъm
къ ачееа е kondiчiꙋnatъ прin аверea ꙋnꙋia шi прin лiпsa алtꙋia, еар пꙋ прin копчеапътꙋл
(conceptus) „mamъ“ шi „фiiкъ“, — adeкъ: din фiрea лꙋкрꙋлꙋi ꙋрmeazъ, къ чел че аре
пеѫпкꙋnцiꙋрабiлъ tрeбꙋinцъ de ꙋn лꙋкрꙋ, че ел пꙋ=л аре, ачела seaŭ ꙟшĭ агоnisешte ачest
лꙋкрꙋ ꙟn оаре че кiп, seaŭ ꙟл ꙟmпрꙋmꙋtъ dела алtꙋл, каре л'аре de prisos, фiъ-ĭ ачesta
tatъ seaŭ фiiꙋ, seaŭ фiъ кiар шi ꙋn stръin, пꙋmaĭ кѫt, vezĭ вine, къ deакъ поате omꙋл ꙟm-
пrꙋmꙋta dела tatъл, dела фiĭꙋл seaŭ dела фрателе съꙋ: atꙋnчĭ пꙋ алеаргъ ла stрътiпĭ, din
каꙋsъ, къ ꙋn tatъ, фiiꙋ seaŭ фрate i ꙟmпрꙋmꙋtъ maĭ вꙋкꙋрos шi пꙋ-ĭ ia niчĭ камътъ аша
mаре ка stрътiпiĭ. Domnia ta шtiĭ къ вечiпꙋл nostрꙋ Toader Пъdꙋреаnꙋ, кѫnd ĭ-аŭ перit
toцĭ патрꙋ воiĭ de воалъ, шi аŭ remas кꙋ плꙋгꙋл ꙟn бrazdъ, аŭ ꙟmпрꙋmꙋtat dела Stефаn
Пъdꙋреаnꙋ, dела фiĭꙋл съꙋ чел maĭ mik ваnĭ de шi-аŭ кꙋmпърat алцĭ воĭ, ка sъ аiбъ кꙋ
че-шi лꙋкра пъmѫntꙋриле. Еatъ dаръ къ tatъл ꙟnкъ ꙟmпрꙋmꙋtъ dела фiiꙋ, шi ꙟnкъ шi
dела чел maĭ mik, пꙋ пꙋmaĭ dела чел maĭ mаре. Къ de п'ар фi ертat sъ ꙟmпрꙋmꙋte omꙋл
фъръ пꙋmaĭ dела tatъл съꙋ, atꙋnчĭ Гречiĭ п'ар фi пꙋtꙋt ꙟmпрꙋmꙋta de ла Англi atѫt amар
de ван, кѫt de mꙋлte орĭ niче камъта пꙋ лi-о пот плъti din ал съꙋ, чi ꙟmпрꙋmꙋtъ dела
Францозĭ ка sъ плъteaskъ Англiлор камъta, шtiĭ кꙋm аĭ четit ꙟn Газete, пentрꙋ къ niче
Англiĭ niче Францозiĭ пꙋ sѫnt taцiĭ Гречiлор, atꙋnчĭ Францозiĭ п'ар фi пꙋtꙋt ꙟmпрꙋmꙋta
dела Евреꙋл Potшild, пentрꙋ къ ачesta totꙋшĭ пꙋ-ĭ пꙋté ziче къ е tatъл Францозiлор, —
atꙋnчĭ ачела, ал кърꙋĭ tatъ шi mamъ аŭ reпosat, п'ар maĭ пꙋté ꙟmпрꙋmꙋta dела nime пе
фаца пъmѫntꙋлꙋĭ; ꙟnsъ atꙋnчĭ ваĭ de om! къчĭ шtiꙋt este къ omꙋл, пѫпъ е tѫпър, tot
maĭ фаче че фаче шi-шĭ агоnisешte челе неапърat tрeбꙋinчioase пentрꙋ вieaцъ, шi о maĭ
поate dꙋче шi фъръ ꙟmпрꙋmꙋtаре шi фъръ ажꙋtорiꙋ dела алцiĭ, dар dꙋпъ че ꙟmбътрѫ-
neшte, ꙟл пъръsesk пꙋteриле шi вѫрtꙋtea tрꙋпꙋлꙋĭ: шi пentрꙋ ачееа аре шi tрeбꙋinцъ
de ажꙋtорiꙋ stрътiп, ꙟnsъ пъринцiĭ ĭ-аŭ reпosat, апоĭ dела фiĭ, прекꙋm zichĭ, пꙋ este ертat а
ꙟmпрꙋmꙋta: eatъ къ zisa domnieĭ тале ар kondemna (osѫndi) пе om, ка кiар atꙋnчĭ sъ
пꙋ поатъ аве́ ажꙋtорiꙋ dела алцiĭ, кѫnd ар аве́ maĭ неапъраbiлъ tрeбꙋinцъ de ачела. Еꙋ
te рог sъ mе ерцĭ amate tatъ! пentрꙋ къ ворбesk кꙋ atѫta ꙟndresneалъ, dар ia sama, къ
Dꙋmnezeꙋ шtie че поцĭ sъ ажꙋнцĭ шi domnia ta ла вътрѫнеце, апоĭ de te цiĭ tot de ачеа
zisъ: atꙋnчĭ пꙋ аĭ пꙋté чере ка sъ-цĭ ажꙋt ꙟn вре о лiпsъ; пentрꙋ къ deакъ mama пꙋ
поate ꙟmпрꙋmꙋta dела фiiкъ-sa: atꙋnчĭ niчĭ tatъл пꙋ поate ꙟmпрꙋmꙋta dела фiiꙋ!

Т. Аĭ dreпtate фiꙋле! въd къ аĭ dreпtate ꙟntрꙋ toate, шi пentрꙋ ачееа пꙋ-цĭ' воiꙋ
maĭ опꙋпе nemiка. орĭ шi че веĭ ziче.

Ф. Ачeasta пꙋ se поate ziче niчĭ ꙋnꙋi om пъmѫnteаn, пentрꙋ къ орĭ шi чine поate
ръtъчi ꙟn кꙋцetъриле sале. Deчĭ mie пꙋ-mĭ креde nemiка, te рог, чi чеаркъ temeiꙋриле,
каре ле adꙋк ꙟnainte, шi de sѫnt ачелеа неклътite: atꙋnчĭ че ꙋрmeazъ din еле este ade-
вър кꙋрat, каре tрeбꙋe sъ-л primim. Ачi am арътat пꙋmaĭ къ noĭ ꙟnкъ авem dreпt de а
ꙟmпрꙋmꙋta кѫte ꙋn кꙋвѫnt, каре пꙋ-л авem, deакъ пꙋ пꙋtem seaŭ п'авem tѫmп de а фор-
ma ꙋпꙋл поꙋ. Къчĭ de п'am фаче niчĭ ꙋпа niчĭ алта: atꙋnчĭ ꙋпеле кꙋцetърĭ п'am аве́ прin
че пi ле deskoперi ꙋпiĭ алтора. Ар фi mꙋлт de ворбit desпре modꙋл кꙋm sъ ѫmпрꙋmꙋtъm
noĭ кꙋвinteле, че пꙋ ле авem; ꙟnsъ desпре ачeasta ѫцĭ воiꙋ ворбi ла апꙋл вiitорiꙋ, къчĭ
шtiĭ къ еꙋ tрeбꙋe sъ mъ ꙟntорк mѫne еар ла skoалъ, апоĭ noĭ am фоst ꙟnчепꙋt а ворбi
desпре лitере шi бꙋкĭ.

Т. Ашiа este! шi ꙟnкъ пꙋ mĭ-аĭ sпꙋs кꙋm шi кѫnd аŭ venit бꙋкiле чiрiлiче
ꙟn кърцiле noastре?

Ф, Am възȣt, къ пе кжnd ера Лъtinii seaȣ̆ Romжnii, stръбȣnii nostpi, Ꙟn Itaлia, пе atȣnчĭ Ꙟnкъ авеаȣ doъ лimбе, ȣna, каре о ворбia попорȣл ші алta, каре о skpieaȣ̆ чеĭ Ꙟnвецацĭ. Акȣm sпȣne-mĭ Ꙟn каре лimбъ aȣ̆ skpis stръбȣnii nostpi пжnъ кжnd ера Ꙟn Itaлia?

Т. Еȣ̆ ашȣ̆ кȣцеta къ aȣ̆ skpis Ꙟn лimба, каре о ворбiaȣ̆, adeкъ Ꙟn a попорȣлȣĭ.

Ф. Dap копiiĭ, каре Ꙟnвеацъ акȣm ла skoaлъ, че лimбъ skpiȣ?

Т. Ачееа каре о жnвеацъ —

Ф. Аша dapъ ші stръбȣnii nostpi aȣ̆ skpis nȣmaĭ лimба каре о Ꙟnвеца Ꙟn skoaлъ seaȣ̆ dела Ꙟnвецъiopiȣ прiвat a kasъ: апоĭ Ꙟn Itaлia пе atȣnчĭ, am sпȣs maĭ sȣs, къ Ꙟnвеца nȣmaĭ лimба лъtineaskъ чеа Ꙟnвецatъ.

Т, Шiod лȣкрȣ! sъ ворбеаskъ еĭ о лimбъ ші апоĭ Ꙟn skoaлъ sъ Ꙟnвеце ші sъ skpie алta! asta пар' къ n'o not пречепе; dap чеĭ че nȣ Ꙟnвеца кȣm skpieaȣ̆?

Ф. Nічĭ кȣm, кървĭ кȣm skpie вечinȣл Тoadep Пъdȣpeanȣ deaкъ n'aȣ̆ Ꙟnвъцat?

Т. Ел nȣ skpie nічĭ кȣm къ nȣ шtie.

Ф. Апоĭ dap кiap ашia n'aȣ̆ шtiȣt nічĭ atȣnчĭ чел че n'aȣ̆ Ꙟnвецat.

Т. Фie ші ашia!

Ф. Dечĭ stръбȣnii nostpi пела anȣл 105 dȣпъ Xpistos кжnd ĭ-aȣ̆ adȣs Ꙟmпъpatȣл Тръiаn din Itaлia Ꙟn цеpiле ачеstea, ворбiaȣ̆ лimба лъtinъ попоpaлъ seaȣ̆ pomжneaskъ, каре о ворбеsk ші astъzĭ, Ꙟnsъ skpieaȣ̆ Ꙟn чеа лъtinъ Ꙟnвецatъ, ачеasta о авеаȣ̆ ші Ꙟn бесеpiкъ. Акȣm noĭ nȣ афлъm Ꙟn toatъ istopia dела anȣл 105 пжnъ кътpъ 1439 nічĭ о Ꙟntжmпларe, каре sъ фiъ фъкȣt пре Romжnĭ sъ лаnеde лimба лъtinъ Ꙟnвецatъ din skpisoape шi sъ npimeaskъ алta Ꙟn локȣл еĭ. Къчĭ пжnъ ла 274 aȣ̆ фost sȣбt Ꙟmпъpaцĭ Romanĭ. Dела 274 пжnъ кътpъ 372 aȣ̆ фost sȣбt Гоцĭ, апоĭ se шtie къ Гоцiĭ Ꙟnкъ aȣ̆ npimit Ꙟn skpisoape лimба лъtinъ жnвецatъ, ші nȣmaĭ пе Ꙟnчet апоĭ aȣ̆ maĭ skimosit лiтеpeле лъtine ші nentpȣ skpiepea лimбеĭ лоp. Tot ашia aȣ̆ фъкȣt ші Xȣnii, Цепizii, Авapiĭ, карiĭ s'aȣ̆ пъpжndat dȣпъ ачееа Ꙟn Dачia пжnъ кътpъ фinea (sфжpmitȣл) sекȣлȣлȣĭ ал 9-ле; апоĭ despre Ȣнгȣpiĭ, карiĭ aȣ̆ venit nȣmaĭ кътpъ anȣл 896 dȣпъ Xpistos Ꙟn пъpцiле ачеstea, ȣnde i vedem ші пънъ astъzĭ, щiĭ къ aȣ̆ авȣt Ꙟn skoaлъ, Ꙟn жȣdeкъtopiĭ ші Ꙟn бесеpiкъ лimба лъtinъ Ꙟnвецatъ, чеĭ din Ȣнгаpia пжnъ кътpъ 1844, еар чеĭ din Apdeaл пжnъ ла 1847, ші nȣmaĭ atȣnчĭ шi-aȣ̆ Ꙟntpodȣs лimба лоp Ꙟn skoaлъ, кареа апоĭ воiaȣ sъ о Ꙟmпȣiъ кȣ deasiлa ші Romжnілоp de аколо. Пжnъ кътpъ sекȣлȣл ал 15-ле maĭ toate попоаpъле Еȣропеĭ авеаȣ̆ Ꙟn skoaлъ, Ꙟn бесеpiкъ ші жȣdeкъtopiĭ seaȣ̆ лimба лъtinъ Ꙟnвецatъ seaȣ̆ чеа елinъ, nentpȣ къ sinгȣpe ачелеа еpaȣ̆ desвоltate de ажȣns ка sъ se поatъ пропȣnе шtiinцеле Ꙟn еле. Dечĭ Ꙟntp' ачеа лimбъ aȣ̆ tpeбȣit sъ Ꙟnвеце ші sъ skpiъ ші Romжnii, карiĭ aȣ̆ Ꙟnвецat ші aȣ̆ skpis чева, еар de бȣкi чipiличе nȣ шtiaȣ̆ nemika,

Т. Dap кжnd aȣ̆ Ꙟnчепȣt a skpie maĭ Ꙟntъiȣ ші pomжnemte?

Ф. Кжnd вор фi Ꙟnчепȣt stръбȣnii nostpi maĭ Ꙟntъiȣ a skpie ші Ꙟn лimба лъtinъ попоpaлъ adeкъ pomжneaskъ, nȣ se шtie. Къpцiле челе maĭ Ꙟntъiȣ tinъpite Ꙟn ачеastъ лimбъ sжnt din sекȣлȣл ал ал 16-ле; чi пжnъ atȣnчĭ Romжnii tpeбȣipъ sъ maĭ tpeaкъ npin о Ꙟnфiоpъtoapiъ Ꙟntжmпларe Ꙟn npiвinцa лimбеĭ. Щiĭ, къ пжnъ кътpъ sекȣлȣл ал 11-ле бесеpiка kpestineaskъ dpent-kpedinчioasъ ера nȣmaĭ ȣna, еар atȣnчĭ se фъкȣ desвinapea еĭ, Ꙟn чеа dела anȣs, кареа pекȣnoштеа пре Папа dела Poma de кап ал бесеpiчеĭ, ші Ꙟn бесеpiка pesepiteanъ, каре aȣ̆ pemas sȣб кжpma челоp патpȣ patpiapчĭ a toatъ лȣmea. De atȣnчia Ꙟn коаче se Ꙟntжmпларъ mȣлte чеpte nentpȣ Romжnĭ жntpe Патpiapхȣл dела Konstantinoполе ші Ꙟntpe Папа dела Poma. Патpiapхȣл воia sъ-ĭ пъstpeze, еаpъ Папа sъ-ĭ adȣкъ sȣб domnipea sa. Ачеasta aȣ̆ meps ашia пжnъ кътpъ sекȣлȣл ал 15-ле. Пе atȣnчĭ Тȣpчiĭ se anponia tot maĭ tape de Konstantinoполе ші-ĭ amepinца nеipe. Ioan Палеологȣл Ꙟmпъpatȣл dела Konstantinoполе ші Патpiapхȣл Iosiф, фpateле Ꙟmпъpatȣлȣĭ, хотъpipъ sъ se ȣneaskъ кȣ бесеpiка anȣseanъ, sпеpжnd къ npin ачееа вор кжштiга dела Папа ші dела чеĭалалцĭ anȣsenĭ ажȣtopiȣ Ꙟnkontpa Тȣpчiлоp. Пentpȣ ачееа ші tpъmisepъ soлĭ ла Пафлаў къ este бine, фъчеаў ші чеї din Трansiлвania ші Ȣпгаріа аша: Акȣт Ромжнії din Трansiлвania ші Ȣпгаріа авеаў кiар аша de mape ȣръ асȣпра бесеpічеї лъtine ка ші чеї din Молdова; ші istopia пе-аў пъstrat ꙟпкъ ȣпеле adeвеpinцe, каре spȣп лȣminat, къ папistaшiї лъtinї dела sекȣлȣл ал 11-ле ꙟпчепжnd ші пжпъ ꙟп zілеле ачestea аў прігопit ꙟntр'ȣп mod nesпȣs пре тоцї Ромжнії din Трansiлвania ші Ȣпгаріа пȣmai пептрȣ къ еї se цineаў de бесеріка pesъpiteanъ. Кътръ фінеа (фжршітȣл) sекȣлȣлȣї ал 11-ле Папа dела Рома аў порȣпчіт рецелȣї Ȣпгаріеї, ка sъ порпеаskъ sпеdiчіȣпе кpȣчіатъ асȣпра тȣтȣрор пекредinчіошілор, adeкъ асȣпра челор че se цineаў de бесеріка pesъpiteanъ. Прігопіpea din партеа лъtinілор-католічї аў фost adeвърата каȣsъ (прічіпъ), пептрȣ каре Радȣл Негрȣ аў пъръsit Фъгърашіȣл, ші аў трекȣт песте мȣпцї ꙟп цеара Ромжпеаskъ, еар Драгошў ші-аў пъръsit локашіȣріле пърinteштї din Марамȣръшў din цеара Ȣпгȣреаskъ ші аў трекȣт ꙟп Молdова; карії pestatopiръ прінчіпателе, че ші astъzї stаў. Ꙟпsъ despre ачestea вом ворбі алтъ datъ. Акȣт se веnim ла фірȣл ꙟпчепȣт. Теоktist аў прокіемat пе metpoполіцiї ромжпї din цеара ромжпеаskъ ші din Трansiлвania, ка еї ꙟпкъ sъ лапеde лімба лъtinъ din бесерікъ ші sъ ꙟптрȣdȣкъ чеа sжрбеаskъ. Ші аша кам кътръ апȣл 1439 — 1440 se ꙟптрȣdȣse лімба sжрбеаskъ ꙟп бесеріка Ромжпілор ші ꙟм Молdова, de каре пе атȣпчі se цinea Бесарабіа ші Бȣковіпа, ші ꙟп цеара-Ромжпеаskъ, de se каре цinea пе атȣпчї Бъпатȣл, ші ꙟп Трansiлвania ші Ȣпгаріа. Inima Ромжпȣлȣї sжпцереазъ, mintea i se ꙟптȣпекъ ші ꙟл кȣпріпd фіорї пріп tot трȣпȣл кжnd кȣцетъ ла ачеа ꙟптжмпларе, пріп каре Ромжпії ꙟпші-ші аў ꙟпфіпт кȣцітȣл ꙟп inima (попорȣлȣї) пъчіȣпеї sале ка sъ о ȣчidъ пептрȣ tot деаȣпа! атȣпчї ꙟпцерȣл пъzitopiў ал пъчіȣпеї ромжпе треї zіле аў плжпs пекȣрмat, desпержnd de а maї пȣтé апъра de totaлъ періре пъчіȣпеа ромжпъ лȣї ꙟпкредinцатъ!

Т. Ші пептрȣ че? аў doapъ пȣ аȣ фъкȣт бine къ аў лъпъdat лімба лъtinъ ші аў ꙟптрȣdȣs чеа sжрбеаskъ ка аша sъ-ші поатъ пъstpa кредinца stpъбȣпеаskъ, каре este чел maї прецios odop (tesaȣp), че пе-аў pemas поȣ dела stpъбȣпiї nostpi?

Ф. Ці-am maї spȣs ші maї nainte, ші domnia ta ꙟпкъ te-aї копвinis depлin, къ кредinца dpeaптъ пȣ este ꙟптемеїатъ ꙟп лімбъ ші ꙟп літере, нічї пȣ атжрпъ dела ачелеа, dap se веde къ aї ȣitat. Нȣ лімба лъtinъ ꙟпвъцатъ ꙟпdemna пе Ромжпї ка sъ se ȣпеаskъ кȣ бесеріка лъtinъ апȣseanъ, чі Папії dела Рома. Къчї о парте din Ромжпії din Трansiлвania ші Ȣпгаріа s'аў ȣnit кȣ бесеріка лъtinъ-апȣseanъ кътръ апȣл 1699 фъръ de а авé лімба лъtinъ ꙟпвецатъ ꙟп бесеріка лор; din че теmeїȣpї s'аў ȣnit еї воїў spȣпе алтъ datъ; ачі е destȣл а ꙟпsemna къ кредinца пȣ атжрпъ dела лімбъ.

Т. Dap de че sъ фіъ фъкȣт stpъбȣпiї nostpi ръȣ кжnd аȣ лъпъdat лімба лъtinъ ꙟпвецатъ?

Ф. Еатъ пептрȣ че: пе тжмпȣл ачела ꙟпкъ, пȣmaї лімба лъtinъ чеа ꙟпвецатъ ші чеа елінъ ераў desволтate de ажȣns, ка sъ se поатъ пропȣпе штiinцеле ꙟп еле: deчї лъпъdжnd еї лімба лъtinъ ꙟпвъцатъ ші ꙟптрȣdȣкжnd чеа sжрбеаskъ, каре ніче astъzї пȣ este desволтатъ destȣл ка sъ se поатъ ꙟпвеца штiinцеле ꙟп еа, атȣпчї ші-аў фъкȣт кȣ непȣtinцъ de а maї ꙟпвеца чева; апої deакъ пȣ ꙟпвеацъ о пъчіȣпе ка sъ-ші кȣпоаskъ dрептȣріле ші ꙟптереселе sале: атȣпчї тоцї о ꙟпшеалъ ші-ї ръпеsк dрептȣріле, пептрȣ къ еа нічї ші-ле кȣпоаште, пріп ȣрмаре нічї ші-ле поате апъра; афаръ de ачееа лімба ромжпеаskъ este кȣмпатъ фоарте de апроапе кȣ чеа лъtinъ ꙟпвецатъ, прекȣм штiї, еар чеа sжрбеаskъ е департе de а поаstpъ ка черіȣл de пъмжnt. Deчї прimind Ромжпії ла апȣл 1439 лімба sжрбеаskъ ꙟп бесерікъ ші ꙟп skoaлъ, пре ȣnde se maї афла времпа, пе о парте s'аў арȣпкат ꙟпtр'о пештiinцъ аша de гроаsъ кжт ȣрмъріле еї ші astъzї ꙟпкъ se кȣпоsк пе фаца літератȣреї ромжпештї, къчї фіе-мї ертат а те ꙟптреба: ȣnde este літератȣра поаstpъ чеа бесерічеаskъ? ȣnde sжnt тратателе dогматіче, мораде, паstopaле, esецетіче, іstopiче? аў п'аȣ авȣт Ромжнії преоцї ꙟпкъ de пе кжnd ераў ꙟп Italia nainte de апȣл 105 dȣпъ Кріst? ші че аў фъкȣт преоції лор de атȣпчї ші пжп'акȣм? продȣкъ чева ші аръte! ȣnde sѫnt tрътateле жȣрidiче, філоsoфiче, фisiче, matematiче, поetiче, рetoрiче? аȣ doaръ Ромѫнii нȣ аȣ аша аџеръ minte ка алte нъчiȣнi? sперiinца не арatъ къ аȣ џeniȣ mai mȣлt ка алte нъчiȣнi, ші нȣmai лiмба sѫрбеаskъ din tѫmпȣл нȣmit i-аȣ adȣs ꙟн аморцiрea, din каре абiа se нȣtȣръ deштeнtа de кѫтева zeчi de ani. Еар de алтъ парte tot ꙟнtрȣdȣчерea лiмбеi sѫрбештi ꙟн бесерiка ромѫнеаskъ dede stрътнiлор окаziȣне de a ziче къ Ромѫнii нȣ sѫнt Ромѫнi, чi оаре че seminцie sлобенеаskъ; ші аша, depъртѫndȣ-не de adевърата noastръ opiџiне Романъ, не ꙟнtѫмпiнаръ кȣ desпрецȣ нȣmai ка ші пе алte seminцii sлобене. ꙟн коnтра ачелеi пърерi ръtъчite se лȣпtаръ апоi лȣнг tѫмп неmȣрitoрii Ромѫнi ꙟнвеwаці din чеi doi sекȣлi tрекȣці, пѫнъ че ꙟнdрепtаръ кȣ маре аневое ръtъчiтa пърере а stрътнiлор desпре adевърата noastръ opiџiне. ꙟн ȣрмъ din ꙟнtрȣdȣчерea лiмбеi sѫрбештi ꙟн бесерiка ромѫнеаskъ венi ші ачеа неферiчiре, прекȣмȣ-ці воiȣ sпȣне ꙟнdatъ, къ авѫnd Ромѫнii лiмба sѫрбеаskъ ꙟн бесерiкъ прiмiръ din ачееа мȣлte кȣвinte ші ꙟн лiмба sa, de каре нiчi пѫнъ astъzi ꙟнкъ нȣ не пȣtem кȣръцi de tot; прiн ачееа ꙟнsъ s'аȣ ꙟмпеdекat кȣ totȣл desволтареа лiмбеi noastре: еатъ неферiчiреа, че аȣ ȣрмat din ꙟнtрȣdȣчерea лiмбеi sѫрбештi ꙟн бесерiка ромѫнеаskъ! dȣпъ ачестea кред къ штi кѫnd аȣ венit mai ꙟнtѫiȣ ꙟн бесерiка ромѫнеаskъ нȣ нȣmai бȣкiле чiрiличе, чi ші лiмба sѫрбеаskъ, прекȣм ші кaȣsa (прiчiна), пентрȣ че s'аȣ ꙟнtѫмплат ачееа?

Т. Dар! ачеаsta, прекȣм sпȣi din istoрiъ s'аȣ ꙟнtѫмплат кътръ анȣл 1439: кѫnd Ромѫнii, ꙟнdемнаці de Теоktist Бȣлгаръл, метрополiтȣл Молдовеi, аȣ лъпъdat лiмба лъtiнъ ꙟнвъцатъ. О Doamne! фрȣмоаsъ mai е istoрia ачееа ші desфътътоаръ, чiне аре парte s'o ꙟнвеце; еȣ ꙟнкъ am ꙟнвецat ла skoaлъ, ка tine, dар не атȣнчi нiчi помеанъ нȣ ера de toate кѫte sпȣi! пентрȣ ачееа нiче ле пот пречепе toate; къчi deакъ аȣ прiмit stръбȣнii noștri лiмба sѫрбеаskъ ꙟн бесерiкъ: апоi de ȣnde вiне, къ ноi askȣлтъм astъzi sфѫнта лiтȣрџiе ші алte sерверiцie (sлȣжбе) tot ꙟн лiмба ромѫнеаskъ?

Ф. Ачееа ꙟнкъ о воiȣ sпȣне, чi аiчi воiам нȣmai sъ-ці аръt къ бȣкiле чiрiличе аȣ венit mai de мȣлt ꙟн бесерiка dекѫt ꙟн лiмба ромѫнеаskъ.

Т. Ші лiмба ромѫнеаskъ кȣ че лiтере se skрieа пе атȣнчi?

Ф. Skрisȣ-s'аȣ лiмба ромѫнеаskъ пе атȣнчi seаȣ нȣ, нȣ штiȣ, чi de s'аȣ skрis, аȣ трeбȣit sъ se skрiъ кȣ лiтере Ромѫне.

Т. Dар ȣnde авем ноi вре о skрisoаре de ачелеа?

Ф. Пе кѫt штiȣ еȣ нȣ авем нiчi ȣна, ꙟнsъ нȣ авем нiче skрisъ кȣ sлове чiрiличе; ші пентрȣ ачееа еȣ iaȣ ка кȣм лiмба noastръ s'ар фi skрis нȣmai dекѫnd не sпȣн кърцiле тiпъриte, каре ле авем. Чi еȣ вреȣ sъ-ці sпȣн кaȣsa de че s'аȣ skрis лiмба ромѫнеаskъ mai тѫрziȣ кȣ бȣкi чiрiличе.

Т. Ачеаsta вреȣ sъ о штiȣ, sпȣне нȣmai, къ askȣлт.

Ф. Ромѫнii аȣ авȣt ꙟн бесерiкъ лiмба sѫрбеаskъ 204 de ani, adекъ dела анȣл 1439 пѫнъ ла анȣл 1643. ꙟнtр'ачел restѫмп аȣ плѫнs некȣрмat ꙟнџерȣл пъzitoрiȣ ал нъчiȣнеi Ромѫне, везѫnd къ Ромѫнii еi ꙟнsiші se арȣнкаръ кȣ воеа ꙟн ꙟнtȣнерекȣл нештiiнцеi, ші аша пѫшеsk кȣ пас iȣte sпре а sa totaлъ перiре ші sпре stiнцерea нȣмелȣi Ромѫн. Къчi deакъ аȣ прiмit лiмба sѫрбеаskъ ꙟн бесерiкъ: атȣнчi ȣшiор s'ар фi пȣтȣt ꙟнtѫмпла ка sъ-ші ȣiteлiмба ромѫнеаskъ ші sъ прiмеаskъ пе чеа sѫрбеаskъ ші ꙟн ворбiре: апоi атȣнчi нȣ ар фi mai фost Ромѫнi, пентрȣ къ нъчiȣне фъръ лiмбъ нȣ поаte фi, din кaȣsъ къ лiмба е sȣфлетȣл нъчiȣналiтъцii; dечi прекȣм трȣпȣл фъръ sȣфлет е морt: аша е моартъ ші нъчiȣнea фъръ лiмбъ. Пентрȣ ачееа ꙟнџерȣл пъzitoрiȣ ал нъчiȣнеi ромѫне s'аȣ неvoit неnчетat, ка, кȣ ажȣtoрiȣл провеdiнцеi черештi, sъ ꙟнdрепteze ꙟнпрецiȣръріле Ромѫнiлор аша, кѫt еi sъ ꙟнtрȣdȣкъ лiмба ромѫнеаskъ ꙟн бесерiкъ, ꙟн skoaлъ ші ꙟн жȣdекътoрii, ші sъ se skaпе de totaла перiре. Ачеаsta s'аȣ ꙟнtѫмплат ꙟнtр'ȣн кiп мiрабiл ал провеdiнцеi. Adекъ ꙟн sекȣлȣл ал 17-ле stръбътȣръ калвiнismȣл ші лȣтеранismȣл ші ꙟн Трансiлвaнia, ші Прiнчiпii Ȣнгȣрi din Трансiлвaнia аȣ ꙟнtребȣinцat toate мiзлоачеле ші търiiле, че ле-аȣ stat ꙟн пȣtiнцъ, ка sъ факъ пе Ромѫнi sъ прi-

BIBLIOTECA
ACADEMIEI
ROMÂNE

measkъ калвinismȣл, шi ашіа апоĭ sъ-ĭ поатъ фаче Ȣнгȣрĭ. Чі Romѫnії, кȣ toate къ doĭ metpoполіцĭ аĭ лор фȣserъ ȣчішĭ ꙟп modȣл чел maĭ крѫнчеn de кътръ Ȣнгȣрії калвinĭ, кȣ toate къ протопопії шi преоцїї лор ера пȣшĭ ла prinsoape, кinȣiцĭ, ꙟntpeбȣinцаці ла лȣкрърiле пȣблiче челе maĭ ꙟnжosіtoapie, кȣ toate къ sinoadeле лор бесерічештĭ ера sȣпȣse sȣпepintendintелȣĭ (епiskопȣлȣĭ) калвinesk, пе каре патрȣ протопопĭ Romѫnĭ ераȣ siліцĭ а-л dȣче пе ȣтере ꙟп sinod, ȣnde ачела прешеdea, шi ле dikta toate орѫndȣелеле, кѫte воіа ел sъ ле ꙟntpȣdȣкъ Romѫnії ꙟп бесеріка лор; ба кȣ toate къ din mandatȣл (порȣнка) ачелȣĭ епiskоп калвin se dede ȣn katexism кȣ dormele калвineштĭ ꙟп лімба ромѫneaskъ, каре ераȣ siліцĭ тоцĭ Romѫnії, кȣ мічĭ кȣ марĭ, ка sъ-л ꙟнвеце, кȣ toate ачеste tipъnії неaȣzite: totȣшĭ бравії nostpi stpъбȣnĭ pemaseръ неклintiцĭ ꙟп stpъбȣneaska лор релеціȣne seaȣ кредінцъ крestineaskъ resъpiteanъ. Ꙟп ȣрмъ, везѫnd прінчіпії калвinĭ къ нічĭ ꙟntр'ȣn кіп нȣ пот абате пре Romѫnĭ dела adeвърата лор кредінцъ stpъбȣneaskъ: кȣцетаръ, къ Romѫnії нȣmaĭ пентрȣ ачееа нȣ-шĭ пъръsesk кредінца, пентрȣ къ, авѫnd лімба сѫрбеaskъ ꙟп бесерікъ, нȣ ꙟнцелег nemika din toate кѫте se четesk аколо: dечĭ аȣ mandat (порȣнчіт) metpoполітȣлȣĭ dела Алба-Жȣліа (Белград), ка sъ siлеaskъ пе преоцїї Romѫnĭ de a serві (слȣжі) челе dȣmnezeeштĭ de ачі nainte toate ꙟп лімба ромѫneaskъ; шi кредере-аĭ, преоцїї Romѫnĭ, — фiind dedaцĭ акȣм атѫт'амар de тѫмп нȣmaĭ кȣ лімба сѫрбеaskъ, — s'аȣ опȣs (ꙟmпpotівіt) ачестȣĭ мѫнтȣіторіȣ mandat! totȣшĭ лȣѫnd прінчіпії лȣкрȣл кȣ маре аспріme, maĭ ꙟп ȣрмъ se ꙟнвоіръ a serві toate челе dȣmnezeeштĭ ꙟп лімба ромѫneaskъ. Tot пе ачел тѫмп adeкъ ꙟп анȣл **1642** s'аȣ ціnȣt sinod маре ла Іашĭ, ꙟп каре s'аȣ dекретат, ка лімба сѫрбеaskъ sъ se лепеdе din бесерікъ шi sъ se ꙟntpȣdȣкъ чеа ромѫneaskъ. **Ші** ашіа ꙟп анȣл **1643** se ꙟntpȣdȣse лімба ромѫneaskъ ꙟп бесерікъ ꙟп toate провінцеле dinкоаче de Dȣнъре, ȣnde se афлаȣ Romѫnĭ. Dечĭ аĭ везȣt ꙟп че mod мірабіл s'аȣ ꙟntѫмплат ачеаstъ мѫнтȣінцъ a Romѫнілор: adeкъ прекȣм провеdінца dȣmnezeeaskъ аȣ ꙟndpeптат лȣкрȣл ка Іоsіф чел вѫndȣt de фрацїї sъĭ лȣĭ Фараон, sъ ле фіъ ачелора оарекѫnd spre мѫнтȣіре: кіар ашіа аȣ ꙟndpeптат лȣкрȣл шi кȣ прігоніреа че о sȣферіаȣ Romѫнії din партеа Ȣнгȣрілор калвinĭ, ка adeкъ ачеа прігоніре sъ se префакъ ꙟп мѫнтȣінцъ, — ашіа лȣкръ невезібіла мѫнъ a провеdінцеĭ!

Dечĭ Romѫнії аȣ ꙟнвецат ꙟп 204 de anĭ adeкъ dела 1439 пѫнъ ла 1643 нȣmaĭ сѫрбеште кȣ бȣкĭ чіріліче везі біне: акȣм te ꙟntpeб пе domnia ta оаре кȣ че літере аȣ фost еĭ siліцĭ sъ skpie шi sъ tinъpeaskъ лімба ромѫneaskъ?

Т. Кȣ бȣкĭ чіріліче.

Ф. Ші пentpȣ че нȣ кȣ літере ромѫне?

Т. Пentpȣ къ de ap фі skpis кȣ літере ромѫне: атȣнчĭ преоцїї н'ар фі пȣтȣt четі maĭ мȣлt sфѫnta літȣрціе шi челелалте serвiціе (слȣжбе) dȣmnezeeштĭ, фiind къ еĭ кȣноteaȣ нȣmaĭ бȣкіле чіріліче, ꙟнsъ нȣ шi літереле ромѫне.

Ф. Ашіа este! еатъ, къ деакъ ці-am спȣs istopia, domnia ta sinгȣр штії пentpȣ че аȣ skpis Romѫнії пе атȣнчĭ кȣ бȣкĭ чіріліче. Ші, ка sъ кȣноштĭ лȣкрȣл шi maĭ кіар, іа aminte: Romѫнії ꙟнчепȣръ de оарекѫціва anĭ нȣmaĭ a stpъмȣta бȣкіле челе векіе чіріліче челе de tot ȣpite шi невіоnліte шi a ꙟntpȣdȣче ȣnеле maĭ фрȣmos формате, шi totȣшĭ штії кȣм se мъніаȣ ȣнії бътрѫнĭ, каре ꙟнвецаserъ нȣmaĭ кȣ бȣкĭ чіріліче de челе ȣpite; ба кіар шi domnia ta te некъжаĭ амар пе ачееа пѫнъ кѫnd te-аĭ dedat кȣ este maĭ ноȣе maĭ фрȣmos формате, шi акȣм ꙟцĭ біне sъ pizĭ de челе векіе ȣpite, maĭ вѫрtos de гравȣл Ѳ, de resфъцатȣл Ѡ: de кокѫрлатȣл Ѯ шi de broskoiaтȣл Ж. Dap апоĭ, чеĭ de пе ла анȣл **1643**! sъ фі boit чінева a ле лȣа бȣкіле ачеле ȣpite, de каре шi domnia ta pizi astъzi, ap фі кȣцетат, къ ле іа карнеа de пе еĭ! Аша dapъ Romѫнії аȣ skpis пе ла **1643** кȣ бȣкĭ чіріліче, нȣmaĭ пentpȣ къ літереле ромѫне нȣ ле кȣноштеаȣ; de аічĭ аȣ венit шi ачееа къ ꙟп кърціле бесерічештĭ ла кѫнтърĭ шi ла ръгъчіȣнĭ s'аȣ ціnȣt тітȣла чеа сѫрбеaskъ, кȣм: stpenie, вечерпіе, пеаsnъ, блажениї, богородічнъ, перві чеas, шesti чеas, deвеti чеas, ш. а. ш. а. каре toate se пот ziче шi ромѫнеште, ꙟнsъ sъ ле фiъ нȣs ꙟndatъ toate ромѫнеште: atȣнчĭ преоцiĭ, карiĭ кȣноштеаȣ̆ ачеле titȣле нȣмаĭ sѫрбеште, s'ар фi ꙟнкȣркат ꙟн serviцiеле челе dȣmnezeeштĭ, шi ꙟн лок de sъdeaлнъ ар фi чetit богородiчна, ꙟн лок de богородiчнъ sвeteaлна ш. а. Ачеasta aȣ̆ фost adeвърата каȣsъ пентрȣ каре stръбȣнiĭ noștri aȣ̆ цiнȣt бȣкiле чiрiлiче шi titȣлеле sѫрбештĭ ла кѫнtърĭ шi рȣгъчiȣнĭ.

Т. Бine! stръбȣнiĭ noștri aȣ̆ skris de некаzȣ̆ кȣ бȣкĭ чiрiлiче, апоĭ deaкъ не-am dedat noĭ кȣ еле de че sъ ле лъпъdъm?

Ф. De че? ꙟndatъ веĭ шti! — stръбȣнiĭ noștri aȣ̆ лȣat бȣкiле чiрiлiче пентрȣ къ atȣнчĭ нȣ пȣteaȣ̆ алtmintre; ꙟнsъ deла анȣл 1580 ꙟн каре s'aȣ̆ tinърit, ла Брашоȣ̆ ꙟн Трансiлванiа, kazania, ꙟнtъiа karte ромѫнеаskъ кȣ бȣкĭ чiрiлiче, deла анȣл 1580, zik, шi пѫнъ astъzĭ sѫnt 270 de anĭ, шi ꙟнtr'ȣн tѫmп ашiа лȣнг кѫt aȣ̆ naintat лiteratȣра noastrъ ромѫнеаskъ? Spȣне-mĭ domnia ta кѫte штiinцe avem noĭ орiцiнале ꙟн лiмба noastrъ? ꙟmпеdекареа лiterъtȣреĭ шi desволtъреĭ лiмбеĭ noastre zаче de о парte sinгȣр ꙟн бȣкiле чiрiлiче!

Т. Шi че aȣ̆ de a фаче бȣкiле кȣ desволtareа лiмбеĭ шi кȣ лiteratȣра, къчĭ, прекȣm aĭ zis, deла бȣкĭ нȣ atѫрнъ нiчĭ kredinцa dreaптъ, прin ȣрmаре нiчĭ desволtareа лiмбеĭ шi лiteratȣра?

Ф. Бȣкiле н'aȣ̆ de a фаче кȣ kredinцa dreaптъ, ꙟнsъ aȣ̆ de a фаче кȣ лiмба шi лiteratȣра; пентрȣ къ лiтереле sѫnt besmѫнtȣл ꙟн каре este ꙟmбръкатъ лiмба; [illegible] прекȣm spre esѫmплȣ: besminteле domnieĭ tале, deaкъ sѫnt фъкȣte dȣпъ trȣпȣ-цĭ, ꙟцĭ staȣ̆ вine, шi trȣпȣл цi se поаte miшка dȣпъ кȣm воеште шi чере trебȣinцa, еар deaкъ sѫnt фъкȣte ръȣ, atȣнчĭ seaȣ̆ te ꙟmпеdекъ ꙟн ꙟmбларе, seaȣ̆ de mȣлte орi, maĭ алes штiĭ кѫnd te strinг чiоботеле (чismеле) ꙟцĭ къȣseaзъ (прiчiнȣеsk) шi боалъ trȣпȣлȣi; аша лiтереле, deaкъ нȣ respȣnd фiреĭ оаре кърeĭ лiмбе, seaȣ̆ нȣ sѫnt фъкȣte dȣпъ trȣпȣл eĭ: atȣнчĭ о strinг шi о цin цапънъ ка ꙟн niште фiеаръ; апоĭ atȣнчĭ de вȣнъ samъ къ trебȣе лiмба sъ se волнъвeaskъ, фаца i se гълбенеште пȣteriле i amorцеsk. de ꙟнфлорiре шi de desволtare niче ворбъ нȣ поаte фi; atȣнчĭ ачеа лiмбъ este asemene ȣнȣĭ om, каре este фереkat ꙟн кътȣшĭ de фер de mѫнĭ шi de пiчiоаре шi арȣнкаt ꙟнtr'о temiнцъ афȣнdъ, ꙟнtȣнекоаsъ, ꙟн каре ꙟнsȣфлецitoapiеле шi лȣminъtoapiеле раzе але soaреlȣĭ нiчĭ о datъ нȣ stръбаt; шi че zichĭ оаре ȣн om ка ачела se поаte нȣmi ферiчit? se поаte miшка прекȣm ар чере пȣteriле trȣпȣлȣĭ лȣĭ?

Т Nȣ! кȣ adeвърат нȣ!

Ф. Кiар ашiа нiчĭ лiмба ромѫнеаskъ нȣ se поаte miшка нiчĭ desволta ꙟн sловеле чiрiлiче; пентрȣ ачееа skriереа eĭ кȣ sлове чiрiлiче se поаte asemena кȣ stареа евреiлор din каптiвitatea (робiа) бабiлонȣлȣĭ. Шi ка sъ te конвiнцĭ deплin despre ачеаsta, еатъ-цĭ adȣк шi esѫmпле: Лiмба ромѫнеаskъ este ꙟнtemeiatъ toatъ пе армonia mȣsiкъ, adeкъ sȣneteле челе simпле, din каре stъ еа, se skimбъ dȣпъ локȣл каре-л цin ꙟн кȣвinte; шi deaкъ sѫnt sъ se posteaskъ кȣ ȣн ton maĭ ꙟнаλt sȣнъ алtmintre шi алtmintre еаръшĭ кѫnd sѫnt sъ se posteaskъ кȣ ȣн ton maĭ лъsat; ашiа ȣнеле sȣнete sȣнъ asпрȣ кѫnd se вin лѫнгъ sȣнete asпре, шi еаръшĭ maĭ sȣбцiре кѫnd вin лѫнгъ алte sȣнete sȣбцiрĭ. Аша анȣл шi ачелашĭ sȣнet ла mizлокȣл шi ꙟн фiнеа (фѫрштtȣл) кȣвinteлор кѫnd se posteште кȣ ton ꙟнаλt sȣнъ á, еар кѫnd se posteште кȣ ton лъsat sȣнъ ъ, spre esѫmплȣ: фак, фъчеаm; a лȣкра, лȣкръ; sпарце, sпърцеа, ш. а. аша алte sȣнete кѫnd staȣ лѫнгъ sȣнeteле asпре: a, o, ȣ, sȣнъ ка d, s, t, еар кѫnd staȣ̆ лѫнгъ sȣнetȣл sȣбцiре i, sȣнъ шi еле sȣбцiре ка: z, ш, ц, кȣm: skаλd, skаλzĭ, skъλda; aȣde, aȣzim; askȣt, askȣцĭ, askȣte, askȣцim; es, ешĭ, ese, ешim; ш. а. аша алte sȣнete кѫnd staȣ лѫнгъ asпреле: a, o, ȣ, sȣнъ ка Г, к, еар кѫnd staȣ̆ лѫнгъ sȣбцiреле: e, i, sȣнъ ка ц, ч, кȣm: кȣлег, кȣлецĭ, кȣлеце; фак, фачĭ, фаче ш. а. ш. а. Аша dаръ лiмба ромѫнеаskъ este ꙟнtemeiatъ пе армoniъ, este вѫнжоаsъ, шi пентрȣ ачееа нȣmaĭ niште лiтере ка ачелеа sѫnt dȣпъ trȣпȣл eĭ фъкȣte каре sѫnt вѫнжоаse, шi ꙟшĭ skimбъ sȣнetȣл кiар аша кȣm se skimбъ шi sȣnetele лimбеĭ, каре este skрisъ кȣ еле; ꙟnsъ бȣкiле чiрiлiче пȣ sѫnt вѫпжoase, еле sѫnt џапене, ашia кѫt spre esѫmплȣ: како, глагол, ѕлово, tферdo, doбро, opĭ лѫпгъ sȣnet asпрȣ ле веĭ пȣпе opĭ лѫпгъ sȣбџiре, tot какiĭ, глаголi, ѕлове, tферde, doбре, рemѫп шi opĭ че ле-аĭ фаче: ч, џ, ш, џ, z, пȣ поџĭ skoate din еле. Nȣ ашia ꙟnsъ лiтереле ромапе, чi ачелеа sѫnt кiар ашia de вѫпжoase ка шi лimба ромѫпеаskъ, шi пentрȣ ачееа лiтереле, каре nainte de: a, o, ȣ, sȣпъ ка: d, s, t, ачелеа nainte de: i, sȣпъ ка: z, ш, џ, ашia: skaлd = scald, skaлzĭ = scaldĭ; es = es, ешĭ = esĭ; бat = bat, баџĭ = batĭ; еар лiтереле каре nainte de: a, o, ȣ, sȣпъ ка г, к, ачелеа nainte de: e, i, sȣпъ ка: џ, ч, кȣm: кȣлег = culeg, кȣлеџĭ = culegĭ; фак = fac, фачĭ = facĭ, ш. a. eatъ dapъ къ deакъ skрiem кȣ бȣкĭ чiрiлiче, atȣпчĭ пе doбро, ѕлово, tферdo, кѫnd bin nainte de i требȣе sъ ле mȣtъm ꙟп: zemле, ша, џѫ, еар пе, глагол шi пе како кѫnd se bin nainte de: e, шi i, требȣе sъ ле stрътȣtъm ꙟп џа шi ꙟп червȣ; ꙟnsъ deакъ skрiem кȣ лiтере ромапе, atȣпчĭ, прекȣm bezȣшĭ, пȣ требȣе sъ ле stрътȣtъm, пentрȣ къ лiтереле ромапе sѫnt вѫпжoase ка шi лimба ромѫпъ, шi пentрȣ ачееа tot ачеле лiтере кѫnd se bin nainte de: a, o, u. sȣпъ ка: d, s. t, еар кѫnd se bin nainte de: i, sȣпъ ка: z, ш, џ, шi tot ачеле лiтере, каре nainte de: a, o, ȣ, sȣпъ ка: г, к, nainte de: e, i, sȣпъ ка: џ, ч. Bezĭ пentрȣ aчeasta am zis къ лimба ромѫпеаskъ skрisъ кȣ бȣкĭ чiрiлiче este ка шi ȣп om ферекat kot ла kot ꙟп кътȣшĭ de фiер, каре кѫnd ар вре sъ se miшче ꙟntр'o парte seaȣ ꙟntр'алta пȣ se поate, de пȣ кȣmва se вор рȣmпе кътȣшiле de пе ел: кiар ашia шi лimба ромѫпеаskъ ꙟп бȣкiле чiрiлiче пȣ se поate miшка de пȣ кȣmва ачелеа se вор рȣmпе, adeкъ de пȣ bom mȣta кѫnd шi кѫnd пе: „doбро," „ѕлово," „tферdo" ꙟп „zemле," „ша," „џѫ," пе: „како," „глагол" ꙟп „червȣ" шi „џа"; пе „azĭ" ꙟп „ĭор" ш. a. ш. a. Dечĭ de вре чiпева sъ-шi џiĭъ лimба ꙟп кътȣшiе de фiер легатъ: ачела skрiъ-o кȣ бȣкĭ чiрiлiче! шi o ȣчidъ ка sъ пȣ se поатъ desвoлta шi ꙟпфлорi! апоĭ фъръ desвoлtaреа лimбеĭ sъ-л bedem че лiтератȣръ поate sъ aiбъ, еар фъръ лiтератȣръ пȣ поate abé штiinџъ adeвъратъ, шi de п'аре штiinџъ adeвъратъ: atȣпчĭ пȣ-шi кȣпоаште ꙟntереселе шi dрentȣрiле пiчĭ ле поate апера, чi i ле ръпеште каре bine maĭ ꙟntъiȣ: ꙟnsъ фъръ dрentȣрĭ este skлавȣл (робȣл) алtора: dечĭ чiне вре sъ фiъ skлавȣл алtора: ачела skрiъ-шi лimба кȣ бȣкĭ чiрiлiче, tineрimea ромѫпъ пȣ вре a фi skлавъ шi ва skрie кȣ лiтере ромапе!!!

T. Aĭ dрentate фiiȣле! шi nime поate sъ maĭ aiбъ вре o ꙟndoeaлъ, ꙟnsъ —

Ф. Dap' eȣ штiȣ къ am dрentate, ꙟnsъ кiар кѫnd пȣ пе-ар stрiка бȣкiле чiрiлiче лimба, шi atȣпчĭ ꙟпкъ ар требȣi sъ ле лъпъdъm шi sъ релȣъm челе ромапе: пentрȣ къ лiтереле opĭ каре sѫnt besminteле лimбеĭ кареа e skрisъ кȣ еле. Акȣm ꙟпкiпȣеште-џĭ къ doъ oштĭ dȣшmапе sъ лȣптъ ȣпа кȣ алta пе moapte maĭ mȣлџĭ anĭ пекontenit, ꙟпкiпȣеште-џĭ къ ȣпа din aчeste oштĭ se ꙟпвiпџе (вiрȣеште) maĭ ꙟп ȣрmъ шi se sȣпȣпе ка skлавъ челеĭалалte, ꙟп каре skлъвie петрече 204 de anĭ пекȣрmat, ꙟп каре tѫmп e siлitъ sъ лȣкре пȣmaĭ пе sama domnitoрiлор sъĭ. ꙟntр'aчest tѫmп de bezȣt къ oastea чea sȣпȣsъ пȣшĭ поate фаче besminte чi требȣе sъ ꙟmбле кȣ besminte рȣпте seaȣ ашia ziкѫnd maĭ mȣлt desбръкatъ deкѫt ꙟmбръкatъ. ꙟnsъ dȣпъ 204 de anĭ, пе maĭ пȣtѫnd sȣферi, se skoaлъ шi ꙟпвiпџе пе asȣпрitoрiĭ sъĭ; акȣm te ꙟntреб пе domnia ta: „кȣ че besminte se вор ꙟmбръка aчesti вiпгъtoрĭ desбръкаџĭ? aȣ пȣ кȣ besminteле asȣпрitoрiлор sъĭ?"

T. Ашia este!

Ф. Апоĭ deакъ este ашia, askȣлtъ: aчeste doъ oштĭ dȣштъпoase aȣ фost лimба ромѫпеаskъ шi чea sѫрбеаskъ. Ла апȣл 1439 лimба sѫрбеаskъ, ажȣtatъ de kredinџа dешеартъ шi de фaпatismȣл релеџiȣпал, aȣ ꙟпвins пе лimба ромѫпеаskъ, шi aȣ фъкȣt'o skлавъ ꙟп проприa еĭ џеаръ, ба ꙟп проприa еĭ бесерiкъ. Dела апȣл 1439 пѫпъ ла 1643 лimба sѫрбеаskъ aȣ domnit ꙟп patрia ромѫпеаskъ, еар лimба ромѫпеаskъ, ка o skлавъ ꙟп patрia sa, aȣ фost siлitъ sъ лȣкре пȣmaĭ пе sama лimбеĭ sѫрбештi, шi ашia п'aȣ авȣt tѫmп sъ-шĭ факъ besminte пропріе, кꙋ каре sъ se ꙟмбраче, чі ꙟмбла пꙋмаĭ desбръкатъ пе фріг, пе плоаĭъ, пе цер ші пе toate віфореле tempestъцілор, seaꙋ̆ se ꙟмбръка пꙋмаĭ кꙋ tрепцеле, че і ле арꙋпка ꙟп sпate лімба чеа sѫрбеаskъ. Ла апꙋл 1643 пъртіпіръ ꙟмпрецꙋръріле, лімба ромѫпеаskъ se skꙋлъ ші tрѫпті пе чеа sѫрбеаskъ din бесерічеле Ромѫпілор, ші se ашезъ еа, прекꙋm se кꙋвіпі; ꙟпsъ, пѫпъ кѫnd аꙋ̆ фost ꙟп sклавіtate, пеавѫnd tѫmп sъ-шĭ факъ besminte пропріе, аꙋ̆ desбръкаt пе dꙋшmапꙋл ꙟпвіns adeкъ пе лімба sѫрбеаskъ de besmintеле еĭ, ші s'аꙋ̆ ꙟмбръкаt еа кꙋ еле. Еаtъ dаръ къ бꙋкіле чіріліче sѫпt besmintеле, каре лімба ромѫпеаskъ ле-аꙋ̆ лꙋаt de пе dꙋшmапꙋл sъꙋ̆ (de пе лімба sѫрбеаskъ), ꙟп глоріоаsa ꙟпвіпцере dела апꙋл 1643. Кĭар пепtрꙋ ачееа везĭ ачеste besminte аꙋ̆ фost кроite пе tрꙋпꙋл лімбеĭ sѫрбешtĭ еар пꙋ пе ал челеĭ ромѫпешtĭ, ші пепtрꙋ ачееа пꙋ-ĭ stаꙋ̆ біне пе tрꙋп; апоĭ поĭ шtim къ tрепцеле, каре о оаste ле-аꙋ̆ рꙋпіt dела алtа ꙟпtрꙋ ꙟпвіпцере, ле поаrtъ пꙋмаĭ пѫпъ atꙋпчĭ, пѫпъ кѫnd аре tѫmп sъ-шĭ факъ besminte пропріе кроite dꙋпъ tрꙋпꙋл sъꙋ dintр'о mateріъ, кареа este dꙋпъ гꙋstꙋл еĭ. Ші аꙋ̆ dоаръ dела 1643 ші пѫпъ astъzĭ se пꙋ фіъ авꙋt Ромѫпіĭ destꙋл tѫmп ка sъ факъ лімбеĭ sале ꙋп besmѫпt кроіt пе tрꙋпꙋл еĭ? Чіпе ар вре sъ zікъ аша чева: ачела ар бажокорі пе Ромѫпĭ ші лімба ромѫпеаskъ! поĭ пꙋ воіm sъ пе бажокоріm лімба, ші пепtрꙋ ачееа о ꙟмбръкъm ꙟпtр'ꙋп besmѫпt пропріꙋ кроіt dꙋпъ tрꙋпꙋл еĭ; пепtрꙋ къ ĭа пꙋмаĭ біне aminte, ші веĭ афла къ лімбеĭ ромѫпешtĭ, dеакъ е skрisъ кꙋ бꙋкĭ чіріліче, кĭар аша і stъ de біне: кꙋm ар sta de біне ла о domпішĭоаръ фрꙋмоаsъ грацĭоаsъ кѫnd ар фі ꙟмбръкатъ ꙟп піште бърпевічĭ seaꙋ шалварĭ *) tꙋрчешtĭ!

Т. Ба am маĭ пꙋtе adaꙋце: „Къ ачеĭ шалварĭ ші бърпъвічі ꙟпкъ sѫпt de tot рꙋпцĭ“ кꙋчĭ каꙋtъ пꙋмаĭ ла бꙋкіле чіріліче, кꙋ каре sѫпt tіпъріte кърціле маĭ векіе, ші аĭ кꙋцеta къ оаmепіĭ пе atꙋпчĭ пꙋмаĭ s'аꙋ̆ бажокоріt кꙋ бꙋкіле. Пепtрꙋ ачееа dꙋпъ челе zise, орб ар tребꙋі sъ фіъ, чіпе s'ар маĭ ꙟndоі despре adевърꙋл, че-л пропꙋsешĭ. Ші dеакъ е аша de че п'аꙋ̆ ꙟпчепꙋt Ромѫпіĭ маĭ de mꙋлt а skріе кꙋ літере ромапе?

Ф. Кꙋm sъ пꙋ skріъ? еĭ аꙋ̆ skрis, dар поĭ аічĭ пꙋ шtim пеміка de літератꙋра ромѫпеаskъ, каре о аꙋ фрацĭĭ поstрі din Трапsілванія ші din Цеара Ромѫпеаskъ; аша чеа ꙟпtъĭъ граматікъ а лімбеĭ ромѫпешtĭ компꙋsъ de кꙋвіоsꙋл пъріпtе Samꙋіл Клаіп, s'аꙋ̆ tіпъріt ла апꙋл 1780 кꙋ літере ромѫпе, de atꙋпчĭа ші пѫпъ astъzĭ s'аꙋ̆ tіпъріt маĭ mꙋлtе кърцĭ ромѫпешtĭ кꙋ літере ромапе atѫt ꙟп Трапsілванія, Ꙋпгарія кѫt ші ꙟп цеара Ромѫпеаskъ, аша кѫt авеm ші кърцĭ de рꙋгъчіꙋпе, кꙋm: акatistꙋл, часловꙋл, ш. а. tіпъріte кꙋ літере ромапе, ба ꙟп апіĭ маĭ dinкоаче se tіпъріръ Газеtа „Organul luminârei“, ші „Curierul de ambe sexe“ кꙋ літере ромапе. Dечĭ dꙋпъ челе zise авеm маĭ mꙋлtе феліꙋрĭ de орtографіĭ de а skріе лімба ромѫпеаskъ кꙋ літере; каре se пот редꙋче ла ꙋрmътоаріеле: орtографіа лꙋĭ Петрꙋ Маĭор; — а лꙋĭ А. Т. Лаꙋреапꙋ; — а лꙋĭ І. Еліаde; — а лꙋĭ Т. Ціпаріꙋ.

Т. Ші поĭ dꙋпъ а кꙋрꙋіа орtографіъ sъ skріеm?

Ф. Поĭ роstim кꙋ ревеpіпцъ релецĭоаsъ пꙋмеле: Петрꙋ Маĭор, Аꙋгꙋst Требопіꙋ Лаꙋреапꙋ, Іоап Еліаde, Тimоteꙋ Ціпаріꙋ, ші ачеste пꙋmе вор stрълꙋчі ꙟп istоріа Ромѫпілор, пѫпъ ва маі фі sꙋфлеt de Ромѫп пе фаца пъmѫпtꙋлꙋĭ; кĭар пепtрꙋ ачееа реsпеtѫnd поĭ лꙋкръріле лор, ле вом черка ꙟп ачеаstъ прівіпцъ, кꙋ sфіеалъ пліпъ de ревеpіпцъ, ꙟпsъ кꙋ аmоаре de adевър; ші афлѫnd ꙋпеле ꙟп каре еĭ dоаръ пꙋ аꙋ̆ пімеріt лꙋкрꙋл, ле вом deskопері, фъръ de а detраце реsпеtꙋлꙋĭ лор кꙋвепіt, кꙋчĭ ціпtа комꙋпъ ꙟп ачеаstъ прівіпцъ este афлареа adевърꙋлꙋĭ, ші ачеsta авеm ші поĭ dрепt а-л черка, кĭар аша преĭ кꙋm аꙋ̆ авꙋt ші еĭ; кĭар пепtрꙋ ачееа черкѫnd поĭ adавърꙋл ші deskоперіndꙋ-л dꙋпъ пꙋtіпцъ, еĭ пꙋ se вор вътъmа пріп ачееа, чі se вор преатърі. — Dечі de прівіm поĭ маde апроапе пꙋmіtеле орtографіĭ, афлъm, къ ачелеа маĭ mꙋлt seaꙋ̆ маĭ пꙋцiп sѫпt формаte dꙋпъ лімба лъtіпъ ꙟпвъцаtъ ші dꙋпъ чеа itаліапъ, апоĭ піче sѫпt апꙋmіte de плін пре tot локꙋл. — Къчĭ ачелеа toate пѫнъ акꙋm пе ꙟпвеацъ пꙋmaĭ а леџе (чеti), еаръ пꙋ шi а skрiе; апоĭ орtoграфiа tребꙋе totꙋшĭ съ пе ꙟпвеце а skрiе. Ачелеа toate аŭ прiпчiпiꙋл: „skрiе фiъ-каре кꙋвѫпt прекꙋm este skрis шi лъtiпеште, апоĭ ка съ sꙋпе ромѫпеште maĭ пꙋпе пе de асꙋпра шi пе de desꙋбtꙋл лiтерелор ꙋпеле semпе“ De аiчĭ ар ꙋрmа, къ deакъ врem поĭ съ пе skрiem лimба, atꙋпчĭ tребꙋе съ ꙟпвецъm maĭ ꙟпtъiŭ бiпе лimба лъtiпъ ꙟпвецatъ. Ꙟпsъ ꙟпtр'ачest кiп веde орĭ чiпе, къ лimба noastръ ар фi sꙋпꙋsъ лimбеĭ лъtiпе шi s'ар пꙋtе ꙟпбръка пꙋmaĭ кꙋ besmiпtеле, че i ле-ар арꙋпка лimба лъtiпъ ка de пomeaпъ. Noĭ врem съ фim dрепцĭ, шi eskꙋsъm пꙋmiteле орtoграфie; adeкъ пе tѫmпꙋл tрекꙋt stрiга stръiпiĭ din toate пърцiле: къ лimба ромѫпеаskъ пꙋ е ромѫпеаskъ, чi sловепеаskъ: о ꙋрmаре а бꙋкiлор чiрiлiче; пеntрꙋ ачееа пꙋmiцiĭ бърбацĭ se апꙋкаръ а аръta asemenetatea чеа пеsпꙋsъ de mаре ꙟпtре лimба лъtiпъ ꙟпвъцatъ шi ꙟпtре чеа ромѫпеаskъ, кареа пꙋmaĭ аша кꙋџetaŭ къ о пot фаче, deакъ вор skрiе кꙋвiпtеле ромѫпештĭ ꙟпtокmа прекꙋm sѫпt skрisе лъtiпеште. Noĭ ꙟпsъ am аръtat ꙟп челе maĭ de пaiпte пꙋ пꙋmaĭ къ лimба noastръ е ромѫпеаskъ, чi къ ачееа este maĭ векiъ декѫt лъtiпа ꙟпвецatъ, шi ꙟпtр'о прiвiпцъ mama челеĭ лъtiпе. Deчĭ чiпе ameазъ (ĭꙋбеште) adевърꙋл, ва da кредiпцъ temeĭꙋрiлор пеrestꙋрпабiле adꙋse de поĭ; еар чiпе вре съ рemѫiъ ꙟп кꙋџetърĭ ръtъчite шi ꙟп пeadевър: ꙟп пꙋmеле Domпꙋлꙋĭ! пеntрꙋ къ воiпца омꙋлꙋĭ пꙋ se поate stoарче кꙋ пꙋtереа. Ꙟпsъ кiар шi кѫnd ар sꙋsцiпé чiпева къ лimба ромѫпеаskъ е фiiка челеĭ лъtiпештĭ, пiчĭ atꙋпчĭ ꙟпкъ п'аре dрепt съ-ĭ пꙋiъ орtoграфiа кроitъ dꙋпъ tрꙋпꙋл лimбеĭ лъtiпе ꙟпвецate; пеntрꙋ къ орtoграфiа sеаŭ modꙋл de а skрiе ал ꙋпеĭ лimбе este кроitꙋра besmѫпtꙋлꙋĭ еĭ: апоĭ, ка съ-цi adꙋк esѫmплꙋ веziбiл, domпia ta Tatъ! кѫnd ꙟцi фачĭ вре ꙋп besmѫпt, atꙋпчĭ кiemĭ пе кроitорiŭ ка съ-л mъsꙋре dꙋпъ tрꙋпꙋл domпieĭ tале, еар пꙋ dꙋпъ ал meŭ, шi кѫnd ꙟmĭ фачĭ mie вре ꙋп besmѫпt, atꙋпчĭ zічĭ кроitорiꙋлꙋĭ съ-л mъsꙋре dꙋпъ tрꙋпꙋл meŭ шi пꙋ dꙋпъ ал domпieĭ tале, пеntрꙋ къ besmѫпtꙋл кроit пе tрꙋпꙋл domпieĭ tале ꙟцi stъ пꙋmaĭ domпieĭ tале бiпе еар пꙋ шi mie, ш. а. аша шi орtoграфiа, ка кроitꙋра besmѫпtꙋлꙋĭ лimбеĭ, tребꙋе съ фiъ кроitъ dꙋпъ tрꙋпꙋл ачелеĭ лimбе, пе каре воim съ о ꙟmбръкъm ꙟп кꙋtаре орtoграфiъ; пеntрꙋ ачееа орtoграфiа формаtъ dꙋпъ tрꙋпꙋл лimбеĭ лъtiпе пꙋmaĭ пе еа stъ бiпе еар пꙋ шi пе лimба noastръ. Deчĭ dаръ прекꙋm аŭ авꙋt Latiпiĭ. Гречiĭ, Џерmaпiĭ, Фрапчiĭ, Italiaпiĭ, ш. а. dрепtꙋл de а-шĭ форmа фiъ-каре орtoграфiа dꙋпъ tрꙋпꙋл лimбеĭ лор: кiар аша авem шi поĭ Ромѫпiĭ чел dрепt ка съ формъm орtoгръфiа dꙋпъ tрꙋпꙋл лimбеĭ nostре. Пеntрꙋ ачееа sпꙋпem ꙟпаiпtе, къ поĭ вom съ пꙋпem пеntрꙋ лimба ромѫпеаskъ о орtoграфiъ кроitъ dꙋпъ tрꙋпꙋл еĭ, шi ла орtoграфiа лimбеĭ лъtiпе пꙋ прiвim пiчĭ декꙋm; чеĭ че вор воi dаръ съ se ꙟпкредiпцеze despre adевърꙋл орtoграфieĭ ачesteĭa; ачеĭа съ ĭa sama, съ пꙋ о алътꙋре пiчĭ съ о жꙋdече dꙋпъ чеа лъtiпеаskъ sеаŭ itълiепеаskъ, чi пꙋmaĭ dꙋпъ фiреа лimбеĭ ромѫпештĭ.

---

*) пъdрацĭ кꙋ фꙋпdꙋл пѫпъ жоs.

T. Кѫte аĭ zis пѫп-аiчĭ toate-mĭ плак; deчĭ ꙟпфъцошеазъ-mĭ ачеа орtoграфiъ ромѫпеаskъ ка съ о кꙋпоsк шi еŭ шi съ skрiŭ кꙋ еа.

T. Цi-о воiŭ ꙟпфъцоша, чi, ка съ о пꙋtem пречепе maĭ deплiп, tребꙋе съ шtim maĭ ꙟпtъiŭ че este орtoграфiа? „Прiп орtoграфiъ ꙟпцелеџem шtiiпца de а skрiе фiъ каре кꙋвѫпt dꙋпъ фiреа лimбеĭ.“ Skрiереа este о ꙟпфъцошiаре веziбiлъ а кꙋвiпtелор, прiп ꙋрmаре skрiереа este iкоапа кꙋвiпtелор, шi ка съ фiъ ачеаstъ iкоапъ пimерitъ кꙋ кꙋвiпtеле каре ле ꙟпфъцошеазъ: se ꙟпцелеџе de siпе къ фiъ каре кꙋвѫпt tребꙋе skрis ꙟпtокmа прекꙋm se поsteште. Skрiереа se фаче прiп лiтере, еар лiтереле sѫпt iкоапеле sꙋпетелор simпле din лimбъ. Ꙟпsъ skрisоареа tребꙋе съ ꙟпфъцошеze кꙋвiпtеле прекꙋm ле postim; апоĭ dintре sꙋпетеле simпле ꙋпеле аŭ maĭ mꙋлtе градꙋрĭ ꙟп пълцареа шi делъsареа tопꙋлꙋĭ; deчĭ ачeste градꙋрĭ ꙟпкъ tребꙋе съ se ꙟпфъцошеze ꙟп skрisоаре, каре фiiнd къ прiп лiтере пꙋ se semпеазъ, вор tребꙋi хotърite sеаŭ прiп о регꙋлъ, sеаŭ прiп пiште semпе, каре se пꙋп de асꙋпра лiтерелор каре ꙟпфъцошеазъ tопꙋл палt. Ачеаstъ datiпъ аŭ пъръsit'о ꙟп timпȣріле maĭ din коаче кіар ші ꙟп skpiepea кȣ бȣкĭ чіріліче, чі фоарте ръȣ̆, пеntpȣ къ аша ачеаstъ skpisoape ꙟпфъцошеазъ пȣmaĭ sȣnetеле simпле, еар пȣ ші tonȣл ꙟпалt seaȣ̆ лъsat ал sȣnetелор, каре ꙟпкъ sъ ціne de postinцъ. Dечĭ noĭ вom determina maĭ ꙟntъiȣ tonȣл ꙟпалt ал sȣnetелор seaȣ̆ прin регȣлъ seaȣ̆ прin semne, пеntpȣ къ dела ачеst ton atѫрпъ toatъ postinца ші toatъ optoграфіа лімбеĭ ромѫnешtĭ, прекȣm aȣ̆ аръtat преа ꙟпвецаtȣл А. Т. Лаȣреапȣ ꙟп „Tentamine critico“ ші dȣпъ dѫnsȣл ꙟпкъ ші алцĭĭ.

Требȣе біне ꙟпsemnatъ diферinца каре este ꙟntpe noĭ ші ꙟntpe optoграфііле de maĭ nainte; ачелеа adeкъ пе ꙟпвеацъ а чеtі еар пȣ ші а skpie; апоĭ noĭ щim къ ȣп om поate чеtі фъръ de a пȣtе́ skpie. Еар noĭ вom пȣne регȣле кȣm sъ se skpie, фіind sігȣрĭ къ чел че щіе skpie, ачела ва щі апоĭ ші чеtі.

Despre ton se поate пȣne ȣpmъtoapiа регȣлъ: „Фіе-каре кȣвѫnt ꙟп лімба ромѫneaskъ аре ȣп ton. ꙟп кȣвintеле tepminate ꙟп літеръ sȣпѫnte (vocalis) este tonȣл ꙟп silaба лѫнгȣлtimъ (nainte de чеа din ȣpmъ), еар ꙟп кȣвintеле tepminate ꙟп літеръ Konsȣпѫnte *) este tonȣл ꙟп silaба ȣлtimъ.“

Dечĭ ȣnde пȣ se віне tonȣл dȣпъ ачеаstъ регȣлъ аколо se ва ꙟпsemna кȣ ȣп semn. Пе a, e, i, o, u, se ва semna кȣ semnȣл askȣцit (´) кȣm: фачеm = fácem, мерцеm = mérgem, вindem = víndem, totȣшĭ = tótusi, sпȣnem = spúnem; пе ъ se ва semna кȣ semnȣл греȣ (`), кȣm: къ = cà, фъ = fà, лȣкръ = lucrà афлъ = aflà; пе ѫ кȣ semnȣл dȣплікаt (^), кȣm: ꙟнцер = ânger, пѫnteче = pântece, ш. а.

І аре tpeĭ градȣрĭ ꙟп пълцimea tonȣлȣĭ, пеntpȣ ачееа ȣnde аре ton, ші пȣ se щіе dȣпъ регȣлъ, ва къпъta semnȣл askȣцit (í) кȣm: вindem = víndem; ȣnde аре tonȣл de mizлок se ва semna кȣ ȣп пȣnt de asȣпра (i), кȣm: віne = bine, еар ȣnde e skȣpt, аколо пȣ ва аве́ nічĭ ȣп semn de asȣпра (ı), кȣm: воĭ = voı ш. а.

Че e dpепt ꙟп челе чіріліче s'aȣ̆ лȣаt акȣm semnȣл skȣptъpeĭ de asȣпра лȣĭ, чі каȣte пȣmaĭ віне ла ел орĭ чіne ші ва афла къ e maĭ фрȣmos фъръ nічĭ ȣп semn deasȣпра декѫt кȣ ачеле корnіце ꙟп кап.

Преѫnsemnѫnd ачеstea пot пропȣne optoграфіа; ші фіind къ кȣпощĭ бȣкіле чіріліче еȣ ле воіȣ пȣne ачелеа, апоĭ фацъ кȣ еле ꙟцĭ воіȣ пȣne ші коresпȣnzъtoapiеле літере Ромапе, прекȣm ȣpmeазъ :

	Чіріліче,	Ромѫне	Роstіреа	Esѫmпle
1	А, а	— A, a;	— а;	ар — ar.
2	Б, б	— B, b;	— бє;	бінє — bine.
3	В, в	— V, v;	— вє;	вінє — vine.
4	Г, г	— G, g;	— гє;	гард — gard
5	Д, д	— D, d;	— дє;	даȣ — dau
6	Є, є	— E, e;	— є;	єȣ — eu.
7	Ф, ф	— F, f;	— єф;	фир — fir.
8	Х, х	— H, h;	— ха;	ха — ha! хам — ham
9	И, и	— I, i;	— і;	ир — ir.
10	К, к	— C, c;	— ка;	кȣм — cum, кар — car.
11	Л, л	— L, l;	— єл;	лȣмє — lume, лаптє — lapte

---

* Кȣвintеле ꙟп лімба ромѫneaskъ ар фі sъ se tepmineze toate ꙟп літеръ sȣпѫnte; ꙟпsъ ꙟп ȣнеле se aȣde ȣ, din капъt пȣmaĭ a пatpa парte; пеntpȣ ачееа atȣnчĭ пȣ-л skpiem; фіind къ skpisoapea tpeбȣе sъ ꙟпфъцошеze кȣвintеле ꙟntокma прекȣm ле postim.

	Чіріліче.	Pomѫne		Postipea	Esѫmпле
12	M, м	— M,	m;	— єм;	мие — mie, мине — mine.
13	H, н	— N,	n;	— єн;	ниме — nime, нȣмер — númer.
14	O, o	— O,	o;	— o;	ом — om, орб — orb.
15	П, п	— P,	p;	— пє,	пȣмн — pumn, перинє — périne.
16	P, р	— R,	r;	— єр;	риȣ — riu, рар — rar.
17	C, с	— S,	s;	— єс;	сомн — somn, сȣрд — surd.
18	T, т	— T,	t;	— тє:	таȣр — táur, темере — témere,
19	Ȣ, ȣ	— U,	u;	— ȣ;	ȣн — un, ȣнгȣр — úngur.
20	Ж, ж	— J,	j;	— жє;	жȣнє — june, жȣр — jur.
21	Ш, ш	— Si,	si,	— ша;	шир — sir, єшим — esim.
22	Ч, ч	— Ce, Ci,	ce, ci;	— чє;	чинє — cine, черк — cerc.
23	Ц, ц	— Ti,	ti;	— цє;	цинє — tine, кȣцит — cutit.
24	З, з	— Di,	di;	— зє;	зичє — dice, зилє — dile
25	Џ, џ	— Ge, Gi,	ge, gi;	— џє;	џєр — gem, нєџєр — negel,

Eatъ 25 џi-ле-am ꙟпфъџошїat, maї sѫnt ꙟпкъ doъ —

T. Че maї sѫnt doъ? deакъ zічї къ пе ша sъ-л skpiem кȣ si; пе zemле кȣ di; пе цѫ кȣ ti; пе червъ кȣ ce, ci; пе џе кȣ ge, gi; da апої ȣnde s'ap вeni sъ фie: ci, di, тi, кi, ке, гi, ге, кȣm: кіп, din, тine, sine, кїem, гimп, гїem, ш. а, кȣm ле вom skpie?

Ф. Ȣnde se вine sъ фie: di, ci, тi, кi, ке, гi, ге, аколо вom skpie кȣ y, кȣm: din = dyn, cine = syne, тine = tyne, кїem = cyem, кіп = cyp, гimп = gymp; гїem — gyem, ш. а. Апої фiind къ y џine ачї локȣл de i пentpȣ ачееа seaȣ̆ ва авé semnȣл askȣџit deasȣпpa, seaȣ̆ пȣmaї пȣntȣл, seaȣ̆ nemiка, кїap ка шi i (y). Deчї ачeastъ pегȣлъ ꙟпкъ este ȣшїoapъ, къчї шtim къ y se вine пȣmaї ꙟп:

di — dy, dinte — dynte

тi — ty, тіпаріȣ — typariu.

кїe — cye, кїemape — cyemare.

гїe — gye — — гїem — gyem (glomus)

ci — sy, cimбȣp — symbur (symbolum).

кi — cy, skimв — scymb.

гi — gy, a'пгiџi — a'ngyti.

Кȣ adeвъpat къ чеїалалџї Pomѫпї пȣ aȣ̆ лȣat пе y, чї пе кѫnd tpeбȣїa sъ sȣne літереле d, s, t, алtmintpe, atȣnчї ле пȣnea кѫte o kodiџъ; eap кѫnd c шi g tpeбȣїa sъ-шї џie sȣnetȣл чел aspȣ nainte de e шi i: atȣnчї maї пȣnea кѫte ȣn h dȣпъ еле. Eatъ dapъ къ eї se ажȣta ꙟп ȣнеле локȣpї кȣ o kodiџъ ла літере, каpe este фoapte ȣpitъ пpeкȣm o пoate вedé opї чine, къчї kodiџe de estea пе ла літере seamъпъ фoapte tape кȣ skpisoapea кinezeaskъ, eap ꙟп алте локȣpї кȣ h, noї ꙟnsъ am depъptat пpin simпȣлȣл y шi kodiџеле челе ȣpite, шi пе netpeбnікȣл h. — Шi de ї-am ꙟntpeбa пе ачеїa de че aȣ̆ лȣat eї аколо kodiџe ла літере шi h: ne-ap pesпȣnde къ шi Фpanџozії їaȣ̆ kodiџъ ла c. шi Italienії їaȣ̆ пе h dȣпъ c шi g; ꙟnsъ noї am zis maї nainte къ optoгpaфia noastpъ tpeбȣe фъкȣtъ dȣпъ tpȣпȣл лімбеї noastpe, eap пȣ dȣпъ tpȣпȣл лімбеї фpanџozeштї шi italieneштї. Ба ꙟпкъ акȣm mepџem шi maї depapte, шi ꙟї ꙟntpeбъm sъ ne spȣe: „de че aȣ̆ пȣs Фpanџozii kodiџъ ла c ꙟп ȣнеле кȣвinte, шi de че aȣ̆ ꙟntpeбȣinџat Italienії пе h dȣпъ c шi g?“ Шi de вom чеpчeta maї de апpoапe афлъm къ шi Фpanџozії aȣ̆ фъкȣt pъȣ кѫnd aȣ̆ лȣat kodiџa ла c, къчї чine ле-aȣ̆ zis лоp sъ skpie: façon, garçon? aȣ̆ n'aȣ̆ пȣtȣt skpie кȣ mȣлt maї ȣшїop fason seaȣ̆ fasson, garson? tot аша s'aȣ̆ ꙟntѫmплат шi кȣ Italienії, шi deакъ aȣ̆ smintit eї, апoї noї ꙟпкъ sъ ne apȣnкъm, ка opвї, ꙟп ачееа pъtъчipe? — deакъ вpem noї sъ ne фачem ȣn besmѫnt atȣnчї пȣ алеpгъm ла Пapis ка sъ ni-л кроеаскъ пе tрȣпȣл ȣнȣї Францоzȣ: ашїа dаръ нічї кѫnd фачет вешмѫнtȣл літбеї noastре нȣ tребȣе sъ-л кроіm dȣпъ tрȣпȣл літбеї францоzешїї!

Т. Кȣ ачеаsta ꙟnкъ mъ ꙟnвоеsк, пеntрȣ къ е аdевър, пеntрȣ къ е ȣшїор ші ромѫнеште фъкȣt; maї sпȣnemї ші челе dоъ ремаse.

Ф. Челе dоъ sѫnt ъ, ші ѫ. Desпре ачеstea tребȣе ꙟnsemnat къ ѫ se віnе пȣmaї ла ꙟnчепȣtȣл ші ла mіжлокȣл кȣвіnteлор, еар ла фіnеа (фѫршітȣл) кȣвіnteлор ȣnde se aȣde, este і, кȣm: а аmъръ = а amari; еар ъ se віnе пȣmaї ла mіzлокȣл ші ла фіnеа кȣвіnteлор.

Desпре ъ.

ъ ла фіnеа кȣвіnteлор ȣnde n'аре ton se sкріе кȣ а simплȣ, кȣm аръ = ara, афлъ = afla, касъ = casa, ш. а. еар ȣnde аре ton ші ꙟn чеде de о sілабъ se sкріе кȣ à, кȣm: къ = cà, фъ — fà, dъ — dà, аръ — arà, черкъ — cercà; ш. а. ші пȣmai ꙟn mъ — me, въ — ve, sъ — se ꙟnsъ — ense se sкріе кȣ е. Sȣbstantівеле терміnate ꙟn ъ кѫnd капетъ артікȣлȣл „а“ atȣnчї ъ se ласъ а фаръ пȣnѫndȣse ꙟn локȣл лȣі semnȣл (ʼ); кȣm касъ — casa, каsа — cas'a, еарnъ — earna, еарnа — earn'a, mѫnъ — mana, mѫnа — man'a mannъ — manna, manna — mann'a каnnъ — canna, каnnа — cann'a.

Ла mіzлокȣл кȣвіnteлор se sкріе кȣ е ꙟn пъртічеаоа ръ, ръs, ъsк, nainte de tate, ꙟn sілаба din ȣрmъ ꙟn кȣвіnteле терміnate ꙟn літеръ коnsȣnѫnte ші ꙟn sілаба лѫnг-ȣлtіmъ ꙟn чеде терміnate ꙟn літеръ sȣnѫnte, кȣm: ръпȣїȣ — repuiu, ръstорn — restorn, въsк — vesc, аmъръsк — amaresc, бȣnъtate — bunetate, mър — mer, пър — per, апър — áper, въd — ved, апъръ — ápera, ꙟn toate алте локȣрї se sкріе кȣ а ші de ва фі авѫnd ton se sкріе кȣ à, кȣm: ръsъріt — resarit, кълъtорїȣ — calatoriu, кърцї — càrt , пърцї — pàrti, лȣкръm — lucràm, аръm — aràm. фъръ — fàra, mъї màі, tъї — tàі, sъї — sàі, въї — vàі, къї — càі.

Desпре ѫ.

Ѫ ꙟn sілаба кѫ, гѫ, se sкріе tot deaȣna кȣ „а“: — ꙟn препȣsа „ꙟn“ ші кѫnd е sінгȣр ші кѫnd е компȣsъ кȣ алте кȣвіnte se sкріе кȣ „е“, кȣm: ꙟn — en, ꙟntорn — entorn, ꙟntрȣ — entru, ꙟntреб — entreb, еар ȣnde нȣ este ꙟn препȣsа „ꙟn“ ла ꙟnчепȣt se sкріе кȣ „а“, кȣm: ꙟnгȣst — angust, ꙟmблȣ — amblu, ꙟnцер — ânger, ꙟntъїȣ — antàiu, ш. а.

Ла mіzлокȣл кȣвіnteлор nainte de mb, mp, rt, ꙟn mѫnt ші ꙟn кȣвіnteле „вѫnt, кȣвѫnt“ se sкріе кȣ „е“ кȣm: stрѫmбъtate — strembetate, tѫmп — temp, ꙟntѫmплъ — entempla, ꙟnвѫрtesк — envertesc, tѫmпле — temple; морmѫnt — morment, вѫnt — vent, кȣвѫnt — cuvent.

Ꙟntр'алте ꙟntemплърї se sкріе пе tot локȣл кȣ „а“ ші de нȣ ва sta nainte de n, mp, ші ȣnde tребȣе semnat tonȣл se sкріе кȣ „â“, кȣm: mѫnъ — mana, лѫnъ — lana, кѫmп — camp, кѫnепъ — cânepa, пѫnteче — pântece, кѫt — cât, atѫt — atât; ш. а.

Ꙟn партічіпіеле вербелор de конжȣгареа ꙟntъїа ші ꙟn sілабеле: кѫnd, гѫnd se sкріе кȣ „а“ кȣm: арѫnd — apand, лȣкрѫnd — lucrand, фъкѫnd — facand, zъкѫnd — dіacand, кȣлегѫnd — culegand; еар ꙟn челелалте партічіпіе de конжȣгъчіȣnеа а dоа ші а трeїа se sкріе кȣ „е“ кȣm: шеzѫnd — sіedіend, potѫnd — potend, sкоцѫnd — scotіend.

Sілаба ште, шті, se sкріе кȣ sce, sci, кȣm: штііnцъ — sciintіa, кȣnоаште — cunoasce, ромѫнеште — romanesce.

Ачеstea sѫnt toate регȣлеле пеntрȣ sкріереа літбеї ромѫнештї кȣ літере ромѫне, ші каре Ромѫn se нȣ ле поатъ ꙟnвеца ꙟntр'о sеntъmѫnъ чел maї mȣлt?

De Esѫmплȣ фъ domnia ta о пробъ dȣпъ ачеste регȣле, ші sкріе кȣ літере: „еȣ акȣm sкрїȣ maї ꙟntъїȣ кȣ літере літба ромѫнеаskъ.“

Т. Eatъ: „eu acum scriu maі antàіu cu litere limb'a romaneasca“ оаре віне-ї?

Ф. De tot віне фъръ smintealъ! Ачеste регȣле dаръ ле ꙟnвеацъ віне, ші ле ціне de ꙟndрепtарїȣ, ші веї sкріе ꙟn чел maї sкȣрt tѫmп кȣ літере ромѫне аmї віне ші maї ȣшїор декѫt кȣ бȣкї чіріліче.

Т. Dар апоĭ кȣ чеĭ карĭ аȣ̆ ꙟвецаt maĭ nainte нȣmaĭ кȣ бȣкĭ чіріліче кȣm вom корesнȣnde, къчĭ de ле вom sкріе ноĭ кȣ літере еĭ нȣ вор шti четі, шi deакъ въ вор sкріе еĭ кȣ бȣкĭ чіріліче, воĭ, каріĭ ꙟвъцаці нȣmaĭ кȣ літере, еар нȣ вецĭ шti четі sкрisoріле лор; апоĭ аȣ̆ doаръ не нȣтem desпърці de еĭ кȣ totȣл, sъ нȣ maĭ цinem нічĭ о корesнȣndinцъ?

Ф. Ачеаsta am desбътȣt'о ноĭ, шi нȣ ва фі нічĭ о недекъ, пентрȣ къ se ва фаче ȣн абечеdaріȣ̆ (бȣкоавнъ), ꙟн каре вор фі нȣse бȣкіле чіріліче пе о жȣmътаte de фоаe, еар пе чееалалtъ жȣmътаte фаць кȣ еле вор фі нȣse літереле ромѫне; шi копіĭĭ ꙟнчепъtорĭ вор ꙟнвеца шi бȣкіле чіріліче, ка sъ поаtъ корesнȣnde кȣ чеĭ бътрѫнĭ; шi літереле ромѫне ка sъ-шi поаtъ sкріе лімба sa ромѫнеште. Dечĭ tineріĭĭ нȣ вор фаче нічĭ о неплъчере челор бътрѫнĭ, къ ле вор sкріе кȣ бȣкĭ чіріліче, еар ꙟntре sine вор корesнȣnde кȣ літере ромѫне, прекȣm аȣ̆ шi ꙟнченȣt; шi пъріnціĭ нȣ se вор нъкъzi не фііĭ sъĭ пентрȣ ачееа, чі se вор бȣкȣра възѫnd къ еĭ пѫшesк sпре о літераtȣръ нъцiȣнаlъ, прін каре sъ ꙟntре ꙟн шірȣл нъцiȣнілор чівілisate, шi sъ нȣ maĭ фіъ робĭ кіар ꙟн пропріа sa цеаръ.

Т. Нȣ штіȣ zо іо кȣm ва фі, къчĭ абечеdaріȣл ачела se ва нȣté ꙟntрȣdȣче ꙟн sкоалеле попорале нȣmaĭ кȣ ꙟнкȣвііnцареа шi бінекȣвѫntареа преа Sѫнціеĭ sале а Domнȣлȣĭ нostrȣ Епіsкоп; апоĭ прекȣm sнȣн ȣніĭ преа Sѫнціеа Sa нȣ este преа плекаt а ꙟнкȣвііnца ꙟнноірĭ de ачелеа.

Ф. ꙞntР'ачеаstъ пъpере se ꙟншеалъ орĭ шi чіне ці-аȣ̆ sнȣs; преа Sѫнціеа Sa ка ȣн преа бȣн шi преа ꙟнцелепt пъріnte нȣ se ꙟнвоеште кȣ ачеа ꙟнноіре, ка tineрimea sъ ꙟнвеце нȣmaĭ кȣ літере ромѫне sінгȣр, еар нȣ шi кȣ бȣкĭ чіріліче; пентрȣ къ ашіа tineріĭ нȣ ар maĭ нȣté корesнȣnde кȣ чеĭ бътрѫнĭ, каріĭ кȣноsк нȣmaĭ бȣкіле. Къчĭ воінца преа Sѫнціеĭ Sале аȣ̆ фоst de mȣлt ка tineрimea ромѫнъ sъ ꙟнвеце шi кȣ літере ромѫне; шi пентрȣ ачееа ꙟнцелегѫnd акȣm, къ tineрimea аȣ̆ плекаt кіар пе калеа че о dоріа шi преа Sѫнціа Sa, аdекъ ва ꙟнвеца шi бȣкіле чіріліче ка sъ поаtъ корesнȣnde кȣ чеĭ бътрѫнĭ, шi літереле ромѫне, ка sъ поаtъ sкріе лімба ромѫнеаsкъ кȣраt ромѫнеште: аtȣнчĭ фоарте s'аȣ̆ бȣкȣраt. шi аȣ̆ zis: „кѫt de фериічіt sѫnt еȣ̆, къ tръеsк ꙟntр'ȣн tѫmп, кѫnd аре sъ se нȣĭъ аdеверatȣл temeĭȣ̆ sпре ꙟнфлоріреа літераtȣреĭ шi а кȣлtȣреĭ ноаstре нъцiȣнале ромѫне! бінекȣвѫntаtъ sъ фіъ tineрimea ромѫнъ ꙟntрȣ невоінцеле sале! бінекȣвѫntаці фіъ пашіĭ ꙟнчепъtорілор ачеstȣĭ mѫntȣіtоріȣ̆ лȣкрȣ: черіȣл sъ ꙟнкȣнȣнеze оstенелеле лор!“

Ачеаsta este бінекȣвѫntареа din партеа преа Sѫнціеĭ Sале а Domнȣлȣĭ Епіsкоп: Dȣmнеzеȣ̆ ва аsкȣлtа ачеаstъ бінекȣвѫntаре шi ва ꙟнsȣфла прін sпірitȣл (dȣхȣл) sъȣ чел sфѫnt ꙟн нептȣл фіъ-къpȣĭ Ромѫн simцъminte нъцiȣнале sпре пропъшіреа ꙟн біне, шi ꙟн кȣлtȣръ аdеверatъ каре toate вор фі sпре лаȣdа шi преа mъріреа лȣĭ Dȣmнеzеȣ̆.

Аша, преа Sѫнціеа Sa аȣ̆ бінекȣвѫntаt ачеst temeĭȣ̆ ал літераtȣреĭ шi кȣлtȣреĭ нъцiȣнале, шi ва mizлочі, dȣпъ нȣtinцъ шi nаintареа ачелеĭ літераtȣре прін ажȣtареа tiпъріреĭ къpціlор фолоsitоаріе; къчĭ istoріа нъцiȣнеĭ Ромѫне, а літераtȣреĭ шi а бесерічеĭ еĭ se вор sкріе de акȣm din an ꙟн anni ꙟntр'ачееа se ва ꙟнsemna шi нȣmеле ачелȣіа, каре аȣ̆ бінекȣвѫntаt maĭ ꙟntѫіȣ̆ кȣ Sѫнціtа Sa dреапtъ пентрȣdȣчереа літерелор ромѫне ꙟн къpціле ромѫнешtі ꙟн патріа ноаstръ; dечĭ ꙟntр'ачееа ва sta къ ачела аȣ̆ фоst Епіsкопȣл Еȣценіȣ Хакman, пъріnteле ноstрȣ, чел sȣфлеtesк, прін каре ел ꙟшĭ ва фаче ꙟн inimеле Ромѫнілор монȣmѫnt неперібіл, каре ва ꙟntinepi tot maĭ mȣлt, ꙟн mъsȣра, ꙟн каре ва nаintа літераtȣра ромѫнеаsкъ: dȣпъmiĭ de anĭ ꙟнкъ вор posti Ромѫніĭ кȣ бȣкȣріе нȣmеле „Еȣценіȣ Хакman“, шi вор zічe: Еȣценіȣ Хакman, епіsкопȣл Бȣковінеĭ аȣ̆ фоst, каре аȣ̆ бінекȣвѫntаt ꙟн Бȣковіna maĭ ꙟntѫіȣ̆ temeĭȣл літераtȣреĭ шi ал кȣлtȣреĭ ноаstре, аdекъ реnрimіреа літерелор stръбȣнешtі ромѫне, бінекȣвѫntаt sъ фіъ нȣmеле лȣĭ нѫнъ ла капеtȣл (веъілор) sекȣлitор! — mорmѫнtȣл лȣĭ аtȣнчĭ ва фі ꙟнкȣнȣнаt кȣ флорĭ de бііторіĭ tineрĭ шi tinepe ромѫне, каріĭ і вор кѫнtа нȣmеле лȣĭ ꙟн версȣрĭ sінчере шi невіновате; еар sȣфлеtȣл лȣĭ къȣtѫnd de sȣs, din локашĭȣл dрепцілор, ла ачеле sърбърĭ de рекȣноштінцъ se ва ꙟmплé de о бȣкȣріе, кареа літбъ omeneaskъ нȣ о поate posti; възѫnd къ semѫнца кȣлtȣрей пъчіȣпале, бінекȣвъntatъ de ел, adȣче dopiteле фрȣктȣрĭ, ши se ва рȣга de Мѫntȣitopiȣл Кpistos, ка sъ-шĭ реверse dарȣл черesк ши de аічĭ ꙟnainte sпре ꙟнфлоріреа кȣлtȣрей пъчіȣпале ромѫne!

Аша ва респлъті віitopimea Ромѫнп фіъ-кърȣіа, каре asȣdъ пentpȣ бінеле пъчіȣней; еар пȣмеле ачелора, карiĭ, пȣtѫnd ажȣta кȣлtȣра пъчіȣпалъ, пȣ о ажȣтъ. ба doаръ кіар о ꙟmпedікъ, пȣмеле ачелора, zік, se ва posti кȣ desпрецȣ̆ de кътръ tot Ромѫпȣл, — пе мормѫнтȣл лор вор креще пȣмаĭ ȣрzічĭ ши бозĭ, ꙟп каре ѫшĭ вор фаче бȣфніцеле (бȣхеле) ши ліліачiĭ кȣĭб, ши вор кѫnta а пȣstiȣ̆, ка ніште пасерĭ але ꙟntȣперікȣлȣĭ, ꙟп каре еĭ ар фі воіt sъ цiĭъ Ромѫnimea, — пȣмеле ачолора se ва semna ꙟп istopia пъчіȣней пȣмаĭ ка sъ штіе віitopimea Ромѫнп asȣпра кȣĭ sъ-шĭ posteaskъ блъstъмȣл!

Ачеstea sѫnt челе doъ къĭ, пе каре кълъtopind къпetenііле Ромѫпілор, ѫшĭ пот кѫщіга мepite seaȣ̆ demepite nesтерцібіле, ши бінекȣвѫntapea seaȣ̆ блъstъмȣл черіȣлȣĭ ши ал цеперъчіȣпілор віitoapіе — алеагъ-шĭ фіъ-каре че воеще!

Т. Destȣл-destȣл преа amate фііȣле! sпipitȣл adeвърȣлȣĭ ворбеште прін postȣ-цĭ, віn' sъ te sърȣt! — Акȣм ꙟпsъ пѫпъ че веĭ маĭ фі пе а касъ sъ ꙟвецĭ ши пе amata-цĭ sopioаръ Веропіка ши пе amatȣ-цĭ фръціор Васілікъ а skpie кȣ літере ромѫпе; аша dаръ къ ши воĭ врецĭ фіілор?

Васілie ши Веропіка. Аша este amate Татъ! поĭ ши пѫп'акȣм ꙟпкъ am воіt ачеаsta.

Ф. . . . . . — — — sъ мъ ерцĭ amate tatъ! deакъ-цĭ воiȣ deskoперi ȣп лȣкрȣ, каре domniiле воаstре пъріпціĭ пȣ-л штіцĭ, dар каре se афлъ ла тоцĭ tinepiĭ Ромѫпĭ: фръціорȣл ши sopioapa mea аȣ̆ авȣt dpent, zікъnd къ еĭ аȣ̆ воіt ши маĭ nainte а ꙟвеца sъ skpiъ кȣ літере ромѫпе, къчĭ еĭ пȣ пȣмаĭ аȣ̆ воіt, dаръ аȣ ши ꙟвецаt, ши акȣм skpiȣ̆ фъръ smintealъ кȣ літере ромѫпе фіъ-каре кȣвѫnt; ши пȣ пȣ маĭ еĭ, чі ши алцĭ tinepĭ ши tinepe ромѫпе, despre каре лȣкрȣ пъріпціĭ лор пȣ штіȣ̆ nimika.

Т. Ши se поate ачеаsta? фііȣцȣл меȣ̆ Васілікъ фііка mea Веропіка sъ skpiъ кȣ літере ромѫпе?

Т. Ши ꙟпкъ кȣм! еĭ штіȣ̆ toate регȣлеле de post despre фіъ-каре літеръ кȣм tpeбȣе skpisъ; — ши ка sъ te копвінцĭ deплin despre ачееа, sopioapa Веропіка ѫцĭ поate ꙟпфъцошіа skpisoapea sa кȣ літере Ромѫпе tpimeasъ amічей (прietinей) sале Пȣлхеріей фіічей преотȣлȣĭ Konstantin din Б. . . , прекȣм ши респȣпsȣл, че л'аȣ̆ primit dела еа skpis tot кȣ літере ромѫпе.

Т. En se bidem amatъ Веропікъ! респȣпsȣл ачела, четеште-ni-л.

Веропіка. Еȣ̆ цĭ-ашȣ̆ чіti-о кȣ toatъ inima; ꙟпsъ еа м'аȣ̆ рȣгаt ка sъ пȣ аръt пemърȣĭ че-мĭ skpie, ка пȣ кȣмва sъ аȣdъ tatъ-sъȣ̆ къ еа skpie кȣ літере ромѫпе, къчĭ s'ар sȣпъра фоарte, фііnd къ ел пѫп'акȣм пȣмаĭ ꙟп бȣкĭ чіріліче ѫшĭ афлъ desфъtapea.

Т. Ха! ха! ха! ши de ачееа te temĭ tȣ? пȣ vezĭ, къ еȣ̆ ꙟпкъ п'am skpis пѫп'акȣм кȣ літере ромѫпе ши tot пȣ м'am sȣпърat, чі din контръ мъ бȣкȣр фоарte, възѫnd къ воĭ фіілор! skpieцĭ кȣ тоцiĭ кȣ літере ратѫпе; ши de azĭ ꙟпколо пе mine ꙟпкъ пȣ мъ вецĭ маĭ bedé skpiind кȣ бȣкĭ чіріліче, фъръ пȣмаĭ кѫnd воiȣ skpie ла вре ȣпȣл de чеĭ че пȣ штіȣ̆ ꙟпкъ skpie кȣ літере ромѫпе, чі пȣмаĭ кȣ челе векĭ чіріліче; апоĭ п'аĭ аȣzit, прекȣм sпȣse фрате-tъȣ̆, къ преа Sѫпціа Sа, Domпȣл Episkoп ꙟпкъ аȣ̆ бінекȣвѫntat літереле ромѫпе? Кредецĭ-мĭ фіілор! къ пȣ ва tpече мȣлt, ши пепоцiĭ пostpi Ромѫпĭ se вор mipa кȣм am пȣtȣt поĭ skpie кȣ ніште бȣкĭ ка челе чіріліче, ши вор pide de еле кіар ашіа кȣм am pide поĭ de іерогліфеле еціптепілор seaȣ̆ de бȣкіле челе фъръ пȣмер але kinezілор!

Веропіка. Фіъ прекȣм dopeштĭ amate Татъ! еatъ-цĭ воiȣ чеti-о; ачеа skpisoape sȣпъ кȣм ȣрмеазъ:

BIBLIOTECA * ACADEMIEI * ROMÂNE

Б. . . . . . . 1. Dекеmвре 1849.

Skȣmпъ Вероnікъ!

Nȣ-цї пот sпȣne кѫt m'аȣ бȣкȣрat skрisoареа ta, каре mї-аї tрimes'о mаї ꙟn ȣрmъ. Шi tȣ skрiї dаръ кȣ лitере ръmѫne! О кѫt de tаре акȣm te іȣбеsk! Креde-mъ Вероnікъ къ te-ашї пȣne 'n sѫn; аколо, ȣnde шi skрisoареа ta о пъstрez. — Щiї tȣ de кѫte орї аm чetit еȣ пѫnъ акȣm skрisoареа ta? О, nічї nȣ цї-ашї пȣtea sпȣne: de кѫte орї nȣmаї mаї skап de лȣкрȣ, nemікъ алta nȣ фак, de кѫt mъ dръгostesk кȣ skрisoареа ta. Еȣ аm прiїmit шi skрisoрї nemцeштї, штiї tȣ, dела аmіка mеа Domnіка din Черnъȣцї, шi mаї demȣлt — шi dела фрateле meȣ Kostъnȣцъ, dаръ креde-mъ, къ nіче ȣnа nȣ mї-аȣ фost аша de skȣmпъ, аша de dрагъ ка ачеаsta de ла tine каре акȣm mаї ꙟn ȣрmъ mї-аї skрis'о. Tȣ mї-аї skрis шi mаї nainte, шi еȣ шi пе ачеле skрisoрї nȣ zік къ ле despрецȣesk, чї din kontра, ле stimez пе toate; пentрȣ къ sѫnt dела tine, dаръ, tребȣе sъ-цї sпȣn, къ пре ачеаsta din ȣрmъ о іȣбеsk шi къ nікъїȣреа ꙟn алt лок nȣ о воїȣ пъstрa'о, dекѫt, ла inimъ; шi пentрȣ че, пentрȣ къ ачеаsta skрisoаре а ta este аша skрisъ, прекȣm о ꙟnцелеце шi inima шi sȣфлетȣл, este skрisъ роmѫneще, dрепt роmѫneще; deoаръ къ челе че-mї skрieаї mаї de mȣлt ера nemцeщї, шi пȣщiȣ кȣm; de шi ера еле орї кѫt de фрȣmos komпȣse шi ꙟnпodobite, tot nȣ se лїпea de inimъ шi nȣ ꙟntрa ꙟn sȣфлет — пentрȣ къ ера аша, кȣm nȣ nї-ї nічї nȣmеле, nічї sѫnцеле nічї neamȣл. — Штiȣ еȣ dрагъ че tȣ аiчеа вреї, sъ-mї sпȣї; штiȣ еȣ, шi аша шi este Вероnікъ, къ noї mаї demȣлt кам кȣ toate шi кȣ toцiї nе фiреаm de лimба noastръ' de лimба mамеї чеа dȣлче, шi nе tръцеаm кътръ чine mаї штie каре, dаръ ачеле tѫmпȣрї nебȣne, dрагъ Вероnікъ, s'аȣ трекȣt: — s'аȣ трекȣt ачеле пъкаte, ȣnde tineрiї noштрi se рȣшinа se ворбеаскъ роmѫneште, чї tot nemцeште, шi nemцeште шi чine mаї штie кȣm, еаръ dела noї лimба nemцеаскъ ка zestре ле о ꙟnтреба шi о череа. De ворбеаm ȣndeва роmѫneште, о! ꙟndatъ ziчеа къ nȣ sѫntem ꙟnвъцаte, nȣ sѫntem кȣлtivate; dар кȣm nȣmаї гръїаm ꙟn алtъ лimбъ, nȣmаї nȣ роmѫneште, еаtъ къ ераї шi ꙟnвъцатъ, шi кȣлtivатъ, шi de фрȣnte. Dаръ акȣm dрагъ Вероnікъ nȣ-ї аша: mї-аȣ sпȣs фрате-meȣ, къ ꙟn Черnъȣцї, шi ꙟn алte ораше mічї шi mарї tокmа ачеїа sѫnt de окаръ шi бажокорiцї, каре se рȣшineазъ de лimба лор чеа пъчiȣnалъ; чеї mаї ꙟnцелепцї, шi чеї mаї mарї domnї шi doamne ворбеsk ꙟn лimба лор чеа пъчiȣnалъ шi nȣ se рȣшineазъ de еа прекȣm nе рȣшinаm noї de а noastръ mаї de mȣлt. Шi ꙟn Черnъȣцї, tot Kostъnȣцъ mї-аȣ sпȣs — къ, чine nȣmаї este Роmѫn, фie ел шi че domn mаре, tot роmѫneште ворбеште, Холтеiї noштрi шi коконiцеле, орї ꙟn че adȣnаре, орї ла че зъбавъ роmѫneште ворбеsk. О Вероnікъ! de-акȣm nȣ nе-а пъреа чiȣdъ пе аmічеле noastре челе dела ораш пentрȣ къ аȣ окъziȣne а ꙟnвъца шi а штi mаї біne nemцеште шi лешеште de кѫt noї de аiче, dела царъ; акȣm шi еле s'аȣ ꙟnkredinцаt къ ачееа лimбъ е mаї фрȣmoasъ de кѫt toate лimбеле din лȣmе — каре е а mамеї шi пъчiȣnалъ. Еi, цї-аm sпȣs акȣm destȣл de че-mї плаче skрisoареа ta din ȣрmъ mаї tаре de кѫt toate челе mаї de demȣлt; шi de че о порt шi о воїȣ шi пȣрta-о tot ꙟn sin? . . . .

Аiче-цї tрimъt skȣmпъ Вероnікъ ȣn кѫntек роmѫnesk, пре каре mї'л adȣse Kostъnȣцъ dела Черnъȣцї; ел mie tаре mȣлt ȣmї плаче, шi кред къ шi цie цї-а плъчеа, en askȣлtъ кȣm sȣnъ: „Фata de Роmаn."

Еȣ sѫnt фatъ de Роmаn
Nȣmеле mi-ї Флоаре:
Аm алtiце шi гїерdаn
Doamne біne-mї пaре!

Eȣ sжnt фatъ de Poman
Nȣmeлe mi-ĭ Флоре:
Matъ-mea e din Траĭan
Aȣ пȣ-ĭ фалъ mape!

Eȣ sжnt Фatъ de Poman
Nȣmeлe mi-ĭ Флоаре:
Maĭ mъpit de ал meȣ neam
Nȣ-ĭ алtȣл sȣб soape.

Pomжnia, цара mea
Dȣлче-ĭ mȣлt шi dрагъ,
Maĭ фрȣmoшĭ voĭnічĭ ка 'n ea
Nȣ-s ꙟn лȣmea 'ntpeагъ.

Шi eȣ Doamne de-ашȣ tpъi
Sȣte de-anĭ ꙟn лȣme,
Алцĭ фечĭорĭ zeȣ! n'ашȣ ĭȣбi
De-кжt de aчest nȣme!

„Аша-ĭ Вероnікъ къ-ĭ фрȣmos? Аȣzĭ че zічe Флоареа? — zeȣ! шi eȣ zік аша, къ n'ашȣ ĭȣбi алt фечĭор deкжt nȣmaĭ Pomжn, da tȣ Вероnікъ кȣm zічĭ? О, кред dрагъ къ шi tȣ veĭ zічe аша — mie nȣmaĭ mĭ-ар фi ꙟndoit maĭ dраг dакъ ар шti ел шi skpie кȣ літере ромжне. — Eȣ maĭ am кжnteче pomжneшtĭ maĭ mȣлte, sжнгȣръ mi леam deskpis dела Kostъnȣцъ, dаръ aчеле, sȣбt aчеea kondічĭȣne ці-ле-oĭȣ da, dакъ ці ле-ĭ deкопieа sжнгȣръ кȣ mжna ta шi кȣ літере ромжне.

Фiĭ sъnъtoasъ dрагъ Вероnікъ ш. ч. л. . . . . . Пȣлхеріа, m. s.

Т. Браво! аша Пȣлхеріа-цĭ skpie?

Верѳnika. Пофtim, четеште шi Domnia ta Tatъ sжнгȣр —

Ф. Аша este! браво! — o, dаръ цineцi-вȣ de-акȣm бъецĭ Pomжnĭ, dакъ nȣ вpeцĭ sъ ръmжnецĭ ne'nsȣрацĭ, шi de вpeцĭ sъ фiцĭ maĭ ĭȣбiцĭ ꙟпкъ, anoĭ skpieцĭ кȣ літере pomжne къчĭ, кȣm въd eȣ — браво! Аchest кжnteк sъ mĭ'л maĭ sпȣĭ odatъ — am sъ'л ꙟnвъцȣ de-apostȣ — пъкаt къ nȣ's Флоареа . . . . . !

Вер. Аша dаръ къ-ĭ фрȣmos? пentpȣ aчеea eatъ жцĭ voĭȣ maĭ четi oаpe кжtева versȣpĭ pomжneшtĭ, eаръш кȣpat pomжneште skpise:

ARATRUL) LA ANUL NOU.*

, An-nou An-nou!
„Fratia dreptate“
Cu pace sanetate —
Cu bine la toate!
Pocniti feciori!
„—,—“
Dati feciori aratrul
Se aràm de-a latul
Dealungu-am sulcat **)
Si-un an am culcat:
Pocniti feciori!
„—,—“

АРАТРȣЛ*) ЛА АNȣЛ NOȣ.

An-noȣ! An noȣ
„Фръціъ dpentate“
Кȣ паче sъnъtate
Кȣ віne ла toate
„Покnіцĭ фечĭорĭ
„—,—“
Daцĭ фечĭорĭ apatpȣл
Sъ аръm de-a лаtȣл
Deaлȣнгȣ-am sȣлkat**)
Шi-ȣn an am кȣлkat
„Покnіцĭ фечĭорĭ!“
„—,—“

---

*) Aratrnl-plugul,
**) Sulcat-brezdat,

*) Apatpȣл, плȣгȣл.
**) Sȣлkat-врezdat.

Scump'a noastra tıeara
De necadıu scapara,
Tıear'a romaneasca
Dulce strabuneasca —
Pocnitı feciorı!
„—,—“
Càcı pana acum'a —
Mai remásem num'a
Cyar l'al mameı syn,
Ca un fiıu strain —
Pocnitı feciorı!
„—,—“
De-acum romanesce —
De-acum strabunesce
Haidetı se aràm
Si se semenàm!—
Pornitı feciorı!
„hàı, hàı“
Doamne-ajuta 'n bine
Cu tempurı senine,
Si 'ntr'o oara buna —
La tint'a comuna!
Menatı feciorı!
„hàı, hàı —!“
Datı màı tyrani'a,
Datı màı despoti'a
Se le enjugàm —
Cu ele s' aràm —
Menatı feciorı!
„hàı, hàı —!“
Datı sı-acele rele,
Ce ne erá grele,
Subt care gemeam
Ca boiı trageam —
Menatı feciorı!
„hàı, hàı —!“
Màı, dar' nu uıtati:
Boerescu-mi datı —
Haı, cu el sub jug;
Se traga la plug —
Menatı feciorı!
„hàı, hàı —!
Se vada si el,
Cât e usıurel,
Pe altı a 'ngrasıá
Cu sudoarea sa —
Menatı feciorı!
„hàı, hàı —!“

Sкȣmпа noastpъ цеаръ
De пекаzȣ sкъпаръ
Цеара pomѫпеаskъ
Dȣлче stpъбȣпеаskъ
Покпіцї фечїорї
„—,—“
Къчї пѫпъ акȣmа —
Maї pemasem пȣmа
Кїар л'ал mameї sin
Ка ȣп фіїȣ stpъin
Покпіцї фечїорї
„—,—“
De-акȣm pomѫпеще
De-акȣm stpъбȣпеще
Хаїdeцї sъ аръm
Ші sъ sъmъпъm!
Порпіцї фечїорї!
„Хъї—Хъї—!
Doamne-ажȣtъ 'п біпе
Кȣ tѫmпȣpї senine,
Ші 'ntp'o оаръ бȣпъ —
Ла цѫпta комȣпъ!
Мѫпацї фечїорї!
„Хъї, Хъї —!“
Dацї mъї tipъпiea
Dацї mъї desпоцiea
Sъ ле ѫпжȣгъm
Кȣ еле s' аръm:
Мѫпацї ферїорї!
„Хъї, Хъї —!“
Dацї шї-ачеле pеле
Че пе ера греле
Sȣбt каре џemeam
Ка боїї tpъџeam
Мѫпацї фечїорї
„Хъї, Хъї —!“
Мъї, dap пȣ ȣїtацї
Боерeskȣ-mї dацї: —
Хаї, кȣ ел sȣбt жȣг
Sъ tрагъ ла плȣг —
Мѫпацї фечїорї
„Хъї, Хъї —!“
Sъ вadъ ші ел
Кѫt е ȣшȣрел
Пе алцї а 'пгръшїа
Кȣ sȣdoapea sa —
Мѫпацї фечїорї
„Хъї, Хъї —!„

Se vada el adı,
Câtu-i de cu hadı,
De geab' a munci,
Pe altı a'ndulci —
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı—!“
Dar' sant'a Dreptate
De coarne se poarte,
Libertatea dulce
Sementı'a s' arunco —
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı—!“
Sementıa curata
Dyn soare luata,
Sementıa frumoasa
De ângerı culeasa —
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı—
De care cresceá
Pe cand straluciá
Aı nostri stramosı,
Romanı gloriosı —
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı—!“
Ear' noı en unire
Fratıeasc'a ıubire
O vom cautá
Sı-o vom ajutá —
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı—!“
Se 'nvıe se creasca,
Frumos se 'nfloreasca
En spıce mannoase
En holde-auroase —
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı—!“
Ca si fiiı nostri
Si nepotıi nostri
Se se endulceasca
Se ne multıemeasca —
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı“
Fecıorı, dar' odata!
Dym inim'a toata,
Si tot voınicesce
C' asıá-ı romanesce
Menatı fecıorı!
„hàı, hàı—!“

Sъ вadъ ел az
Кѫtꙋ-ĭ de кꙋ хaz
De џеаб'а тꙋпчі,
Пе алцĭ а 'ndꙋлчі
Мѫпацĭ фечĭорĭ
„Хъĭ Хъĭ —!“
Dap' sфѫnta Dpeпtate
De коарпе sъ поарte
Лiбeptatea dꙋлче
Sътѫпц'а s'арꙋꙋче
Мѫпацĭ фечĭорĭ
„Хъĭ, Хъĭ —!“
Sътѫпцъ кꙋраtъ
Din soape лꙋаtъ,
Sътѫпцъ фрꙋтоаsъ
De ꙟпџерĭ кꙋлеаsъ
Мѫпацĭ фечĭорĭ
„Хъĭ Хъĭ —!“
De каре крешtеа
Пе кѫnd stpълꙋчеа
Aĭ nostpi stpътошĭ
Pоmaпiĭ глоріошĭ
Мѫпацĭ фечĭорĭ
Хъĭ, Хъĭ — !“
Еар' поĭ ꙟп ꙋпipe
Фръцеаskа ĭꙋбiре
О вот къꙋta
Шĭ-о вот ажꙋta
Мѫпацĭ фечĭорĭ
„Хъĭ, Хъĭ —!“
Sъ 'пвіе sъ креаskъ
Фрꙋтоs sъ 'пфлореаskъ
ꙟп sпіче тѫпоаse
ꙟп холdе- аꙋрose
Мѫпацĭ фечорĭ
„Хъĭ, Хъĭ —!“
Ка ші фiiĭ поштpі
Ші пепоцiĭ поштpі
Sъ se ꙟпdꙋлчеаskъ
Sъ пе тꙋлцътеаskъ
Мѫпацĭ фечĭорĭ
„Хъĭ, Хъĭ —!„
Фечĭорĭ, dap odatъ!
Din inima toatъ
Ші tot воĭнічеще —
К' аша'ĭ ротѫпеще!
Мѫпацĭ фечĭорĭ
„Хъĭ, Хъĭ —!“

An nou dar' cu bine
Cu tempuri senine
Fericita fia,
„Dulcea Romania!“
Opriti feciori!
„ho — !“

An noȣ, dap' кȣ бine
Кȣ tѫmпȣрĭ senine
Фрічітъ фіїъ
Dȣлчеа Pomѫnіъ
Опріцĭ фечĭорĭ!
„Хо — !“

(De Iracliu Porumbescu.)

T. Dȣmnezeȣле sфinte! че tѫmпȣрĭ ферічіte ажȣnseĭ! кȣ че mĭ-ашȣ пȣte eȣ asemena desфъtapea, че mi-o фак фііĭ meĭ прin пȣptapea лор чеа бȣнъ, шi прin лъȣdaбiла невоінцъ de a se окȣпа кȣ літератȣра noastpъ шi de a skpie лimбa pomѫneaskъ кȣpat pomѫneште!

Ф. Dap eȣ требȣе sъ mъ ꙟntopк ла skoaлъ, прins'aȣ каĭĭ. Ла anȣл biitopiȣ кѫnd воiȣ beni a kasъ, ѫцĭ воiȣ spȣne челе че цi ле-am промis din istopia пъчiȣneĭ шi a бесеречеĭ noastpe, пѫнъ atȣнчĭa maĭ четеште версȣpiле че цi ле-am dat, къ-s фрȣmoase — Dȣmnezeȣ sъ въ binekȣbinteze, шi sъ въ лȣнцeaskъ zіле, ка sъ не пȣtецĭ ажȣta ꙟn sпopipe, шi sъ въ бȣкȣpaцĭ de пропъшiріле noastpe!

Tatъл, Mama, Sopioapa шi Фръціорȣл.

Dȣmnezeȣ sъ binekȣbinteze шi sъ ꙟnкȣнȣneze osteneлеле tале шi але tȣtȣрор челор че лȣкръ spре naintapea штіінцелор pomѫneштĭ!

БȢКЕА si LITER'A

(Fabula adeverata, spusa junimei romane en sear'a de ajunul parintelui Ciril, spre 14 Februariu, de Iracliu Porumbescu.)

Dȣпъ-о noanțe лȣнгъ, лȣнгъ шi amapъ
Че 'negpise toate 'n Pomѫnieĭ царъ
Фiind пе ла zopĭ
Dȣпъ кѫntъtopĭ;
Stpълȣчі-о лȣminъ
De- Аȣроръ seninъ
Пе о прessъ веке 'ntp'o tinографіъ
Че ера bestitъ фoapte 'n Pomѫnіъ.—

Пе ачеastъ прessъ
Тѫmпȣл о алеsъ
Ка ꙟн поȣл sекȣл еа sъ пъръseaskъ
Stpъina рȣцinъ; —
Шi лimбa pomѫnъ
Пропрiȣ pomѫneште sъ о tinъpeaskъ.

Dap' кȣm шi 'ntpe oameni, ȣніĭ dȣпъ noante
Але diminецiĭ paze-афȣpisesк;
Лор ле плаче somnȣл, neagpa-обsкȣpitate
Еаръ deштentapea, лȣmina ȣpesк:

Аша ші аіче ꙟn ачеаstъ прessъ
Se гъsi-о аmікъ de а поnції desъ:
О Бȣкє чїрїлъ, nеагръ, somnoроаsъ
Ла фіре вѫрtoasъ, аsпръ, чербікоаsъ.

Ꙟn ачееа прessъ
Че tѫmпȣ-о алеsъ
Ка ꙟn ре'nвіере sъ se mѫntȣeaskъ
De гроаsа рȣціnъ; —
Ші лімба Ромѫnъ
Кȣрat ромѫnеште sъ о tiпъреаskъ,
Se афла акȣта пentрȣ tiпъріре
„A Musei romane di de fericire.“

Бȣкєа 'nкорпоратъ
Ші-апоï ші 'nгѫmфатъ
Че 'n ромѫnа прessъ desпоатъ ера
Ші 'n atѫtea бібліï
Ба ші 'n еванцеліï
De вр'о пatрȣ sекȣлï акȣта domnïа;
Bede-акȣт ꙟn локȣ-шï Liter'a ромѫnъ
Ші nекȣnoskѫnd'о, къ-ï ера stрълnъ
Se ꙟnвеnіneazъ —
Se ꙟnфȣріazъ,
Кȣm ꙟn а еï касъ ȣn stрълn sъ віїъ
Ші sъ-ï еаїе dрептȣл кïар кȣ пrodosiъ!
Іатъ, еа къ bede —
Ші maï nічï nȣ креde
Кȣm къ 'n лок de „Бȣки“ este акȣта „Be“
Ші къ 'n лок de „Вєди“ este-акȣта „.Ve“

. . . . . .

„Ха, прибагъ-алеанъ,*) литеръ пъгѫнъ
„Че каци тȣ аиче ꙟн пресса-мй крещїнъ!
„Кȣм кȣтєзї тȣ-анче съ-мй профѫнєзй дарȣл
„Дїн каре аїче мї-й вїаца шї-Алтарȣл.“

Аша stрїгъ, Бȣкєа кȣ ꙟnвершȣnаре
Liter'a ꙟnsȣлтъ фъръ de крȣцаре

Іар' Literioar'a блѫndъ ші domoалъ
Пе ачеле-ï sпȣne 'n dȣлче ton фрȣmos:
„„Nu-ti entieleg Bucyo-a maniei iutiala
„„Cu care me 'njuri atât de furios —
„„Nu sent eu aici straina pribegita
„„Ci entr'a mea casa, la vatr'a-mi dorita:
„„Nici profana nu sent, — càci eu sent româna
„„Si Romanul n'are inima pagâna . . . .“

---

*) Dȣшman stрълn.

„Кȣм! и стригъ Бȣкєа „тȣ ꙟнкъ ай кȣвѫнт;
„А-мй спȣне ачесте кйар пе-ал меȣ пѫмѫнт? —
„Аколо ла, Рома мерџїй де ай дрептате
„Аколо цї-й каса, патрїа ши тоате: —
„Аȣ тȣ нȣ щїї оарбо, къ ла мине ꙟн цеаръ
„Єсте-о леџе ноȣъ дїн чеа прїмаваръ? —

,,,Sciu eu bucyo, bine“ — Liter'a-ı respunde
,,,Si tocm'a aceea — dreptatea-mı n'ascunde,
,,,Drept e, ıo-s dyn Rom'a, Rom'a-mı este mum'a
,,,Rom'a e sileágarul limbeı romanescı —
,,,Ear' limb'a romana domnesce si-acum'a
,,,En a Romanieı marginı strabunescı

(Греȣ аȣde Бȣкєа грелеле кȣвinte
Adвър istopiк, testimoniĭ sфinte)

,,,Dar tu Bucyo-utıat-aı cum odyneoara
,,,Venisı nusı-de-unde en scump'a mea tıara
,,,Cum acel calugar, arci-ereul mare
,,,(Teoctyst cu nume) dyn preengrijare
,,,Te luà la syne
,,,Si te-umplu de bine
,,,Di-ı, — „se-l erte Domnul!“ — di-ı, si ear' maı di
,,,Oaspe ca acel'a nu sciu de-ı gasy. —
,,,Acum anse Bucyo, patriıle ne cyama
,,,Vatr'a ta pre tyne, — pre mine-a mea mama
,,,De si-prea mult tu domnisı en Romania
,,,Dar' — remas bun Bucyo! — 'nu ne-avem urgia
,,,Daca-tı sent datoare cevá-tı multıemesc
,,,Ear' museı romane de-acum eu sıerbesc —

Sфѫnta dpeпtate
Каре askȣлta,
Кȣ soлenitate
ꙟntърi: — „Аша!“

BIBLIOTECA
ACADEMIEI
ROMÂNE

triарчії dела Іерȣsалim, Antioxia ші Alesandpia, ші ла Прінчіпеле ші Metpополіїȣл Молdовеї ка sъ меаргъ кȣ toції ла sinodȣл de ла Флоренціа. Мерsеръ кȣ toції, алції ꙟn перsoanъ, алції жші tpimeseръ solії. ꙟn 6 Іȣліȣ 1439 sȣбsкрisе ꙟmпреȣnъ кȣ алції ші Metpoфan metpополitȣл Молdовеї къ рекȣnоаще ȣnipea бesepічеї гречешti кȣ чеа лътinъ. Sinгȣр Маркȣ, Арчіеnіsкопȣл dела Ефеs, nȣ воі sъ se sȣбsкріе ші se deпъртъ de аколо. ꙟnsъ Гречії аȣ aштentat nȣmaї ꙟn deшерt ажȣtopiȣ dела апȣsenї ꙟn kontpa Търчілор, къчї nȣ лі se tpimese; пentpȣ ачееа s'аȣ ші лъпъdat de ȣnipe кȣ бesepіка Pomeї, ші пе ȣрmъторіȣл лȣї Іоsіф, пе Патріархȣл Ценаdiȣ л'аȣ deпȣs din патріарчіе, пentpȣ къ ел tot maї воіа sъ рекȣnоаskъ ȣnipea фъкȣtъ кȣ бesepіка лътinъ. Metpoфan, metpополitȣл Молdовеї, аȣzind къ Прінчіпеле Іліашȣ аȣ репробат кȣ кȣвinte фоарte aspre sȣбsкріерea лȣї ла ȣnipea кȣ бesepіка Pomeї, n'аȣ кȣtezat a se maї ꙟntoарче ꙟn патріъ. Маркȣ, арчіепіsкопȣл dела Ефеs, чел maї ꙟnфокат апърътоpiȣ ал dpent-kpedinчioaseї бesepіче pesъpitene, аȣ tpimes ꙟn Молdова пе арчіdiaконȣл sъȣ пе Теоktist Българȣл кȣ рекоmжndъчіȣne ка Молdовенії sъ-л алеагъ Metpополіt ꙟn локȣл лȣї Metpoфan. Ачеаsta se ꙟntжmплъ. Акȣm ꙟnкіпȣеште-ці nesпȣsa ȣръ ші прігоnipe ꙟntpe бesepіка апȣsȣлȣї ші a pesъpitȣлȣї! Теоktist noȣл metpополіt ал Молdевеї, ка sъ-ші поатъ апъра пре kpedinpioшії sъї de кътръ Лътinї, dede порȣnкъ ка лімба лътineaskъ sъ se лапеde din бesepікъ, din жȣdeкъtopії ші din skoалъ, ка nȣ кȣmва tinepії Молdовенї, ꙟnвецжnd ачеаstъ лімбъ, sъ поатъ четі кърціле skpise de лътinї, ші sъ se amъцеаskъ de dormeле лор, еар ꙟn локȣл ачелеіа sъ ꙟntpȣdȣкъ чеа sжрбеаskъ. Попорȣлȣї ꙟn пріvinцa лімбеї і ера tot atжta, къчї din лімба лътinъ ꙟnвецатъ nȣ пречепеа nemіка ка ші din чеа sжрбеаskъ; ші пentpȣ ачееа se ꙟntpeчea кȣm sъ аpdъ maї їȣte кърціле бesepічешtї skpise ꙟn лімба лътinъ ꙟnвецатъ, кȣцetъnd, къ пріn ачееа adȣк konsъкръчіȣne (жертфъ) плъкȣtъ naintea лȣї Dȣmnezeȣ!

Т. Ші stpъбȣnії nostpi sъ фіъ авȣt пе atȣnчї лімба латinъ ꙟnвецатъ ꙟn бesepікъ, еар nȣ чеа pomжneaskъ, прекȣm sпȣn ȣnії din ꙟnвецаціі nostpi?

Ф. Е dpent, къ ȣnії din ꙟnвецаціі nostpi аȣ крезȣt, къ Pomжnії sъ фіъ авȣt лімба pomжneaskъ ꙟn бesepікъ maї nainte. Чі despre ачеаsta nȣ este nічї о adeвepinцъ istoрікъ destȣл de tape; апої de ap фі авȣt еї ꙟn бesepікъ лімба pomжneaskъ: atȣnчї 1) Metpополitȣл Теоktist n'ap фі авȣt de че se teme, къ Pomжnії. ꙟnвецжnd ачеаstъ лімбъ, вор пречепе skpisopiле лътiniлор-папіstaші, къчї лътinії de бȣnъ samъ n'аȣ skpis ꙟn лімба pomжneaskъ; аша dapъ n'ap фі авȣt nічї о кaȣsъ de a лъпъda лімба pomжneaskъ ші de a ꙟntpȣdȣче чеа sжрбеаskъ; 2) de ap фі авȣt Pomжnії maї nainte лімба pomжneaskъ ꙟn бesepікъ: atȣnчї n'ap фі фоst пȣtepe пе пъmжnt, каре sъ-і ꙟndȣплече, ка sъ лапеde лімба каре о ꙟnцелецеаȣ кȣ toції, ші sъ ꙟntpȣdȣкъ чеа sжрбеаskъ, каре nȣ о ꙟnцелецеа nічї ȣnȣл; пentpȣ къ istopia dела ꙟnчепȣtȣл лȣmeї ші пжnъ astъzї nȣ ne аратъ о asemene ꙟntжmпларе ȣndeва. Din ачеаste temeiȣpi noї sȣsцinem къ Pomжnії, stpъбȣnії nostpi, пжnъ ла nȣmitȣл tжmп аȣ авȣt ꙟn бesepікъ, ꙟn skoалъ ші ꙟn жȣdeкъtopії лімба лътinъ ꙟnвецатъ.

Т. Este adeвърат къ ꙟnвецаціі, каре zік, къ Pomжnії аȣ авȣt ші maї nainte лімба pomжneaskъ ꙟn бesepікъ, nȣ adȣк nічї о adeвepinцъ istopікъ, чі nȣmaї пpesȣпȣn; ꙟnsъ deакъ nȣmaї Теоktist Българȣл, meptополitȣл Молdовеї аȣ ꙟntpȣdȣs лімба sжрбеаskъ ꙟn бesepіка Pomжnілор: апої ла чеї din Тpansілвania ші din Ȣnгаріа чіne аȣ ꙟntpȣdȣs'о, къчї Pomжnії de аколо nȣ ераȣ sȣбt metpополitȣл Молdовеї, чі авеаȣ metpополitȣл sъȣ пропріȣ, каре решеdea ꙟn Алба-Жȣліа (Бългpad) din Тpansілвania?

Ф. Алкȣлtъ! Pomжnії din Тpansілвania ші Ȣnгаріа nȣ ераȣ sȣбt metpополitȣл Молdовеї, чі еї ꙟnкъ s'аȣ цinȣt кȣ toції de бesepіка pesъpiteanъ (гречеаskъ) dpent kpedinчioasъ пжnъ кътръ anȣл 1699; еȣ zік къ s'аȣ цinȣt кȣ toції de бesepіка pesъpiteanъ, пentpȣ къ ла anȣл 1699 ȣnії din еї аȣ пpimit ȣnipea кȣ бesepіка Папеї dела Рома. Deчї фіind еї de о kpedinцъ кȣ фраціі лор din Молdова: орі че фъчеаȣ чеї din Молdова, deакъ a-